

Република Македонија

ЈАВНО ПРЕТПРИЈАТИЕ ЗА ДРЖАВНИ ПАТИШТА

АКЦИОНЕН ПЛАН ЗА РАСЕЛУВАЊЕ

Експресен пат Штип - Радовиш

- Октомври, 2018 –

Изработено од: БИОС ПРО доел, Скопје

БИОС ПРО доел, Скопје (2018); Акционен план за раселување за Експресниот пат Штип – Радовиш, Скопје, Јавно претпријатие за државни патишта, Република Македонија	
Одговорен субјект:	БИОС ПРО доел, Скопје, Република Македонија
Автор/и:	Борис Стипцаров
Место:	Скопје, Република Македонија
Датум:	Октомври 2018

Содржина

КРАТЕНКИ.....	6
РЕЧНИК.....	7
ИЗВРШНО РЕЗИМЕ	9
1. Вовед	10
2. Цели.....	10
3. За проектот	11
3.1. Краток опис на проектот	11
3.2. Заедници во проектната област и контекст на користење на земјиштето.....	12
3.3. Просторен отпечаток на проектот	14
3.4. Анализа на алтернативи.....	19
4. Влијанија на Проектот	20
4.1. Резиме на влијанијата на Проектот	20
4.1.1. Потреба на Проектот од земјиште	20
4.1.2. Економски влијанија и влијанија врз физичкото раселување	20
4.2. Методологија за стекнување на релевантни информации	23
4.2.1. Идентификација на засегнатите парцели	24
4.2.2. Идентификација на засегнатите корисници на земјиште	24
4.2.3. Анализа на податоците	24
4.3. Идентификувани влијанија.....	25
4.3.1. Тип и класификација на засегнатото земјиште во Македонија	25
4.3.2. Влијание врз земјиштето	26
4.3.3. Влијание врз посевите.....	27
4.3.4. Влијание врз дрвјата	27
4.3.5. Влијание врз објектите/структурите	29
4.4. Влијание врз луѓето и комуналните ресурси.....	30
5. Социо-економско истражување	30
5.1. Методолошки белешки	30
5.2. Демографски карактеристики на засегнатото население.....	31

5.3.	Домаќинства и живеалишта	33
5.4.	Користење на земјиштето и средствата за живот	35
5.5.	Ранливи групи	38
6.	Правна рамка	39
6.1.	Национално законодавство	39
6.2.	Македонска правна рамка за социјални прашања	39
6.2.1.	Процес на експропријација	41
6.3.	Рамка на политиката на ЕБОР	43
6.4.	ГАП анализа помеѓу македонското законодавство и барањата на ЕБОР	44
7.	Институционална рамка	45
8.	Квалификуваност и права	46
8.1.	Критериум и категории на квалификуваност	46
8.2.	Матрица на права.....	47
8.3.	Датуми на краен рок	52
9.	Вреднување и надомест за загуби	52
9.1.	Методологија за вреднување и надомест	52
9.2.	Методологија за вреднување на недвижен имот	53
9.3.	Методологија за вреднување на земјоделско земјиште	54
9.4.	Вреднување на замената	55
10.	Мерки за раселување	56
11.	Јавни консултации и објавување	57
11.1.	Јавни консултации	57
11.2.	Јавно објавување	57
11.3.	Идни активности на учество и објавување на информации	58
12.	Механизам за поплаки.....	58
12.1.	Комисија за жалби за надомест на штета: Задачи и состав	58
13.	Организациски одговорности	59
14.	Распоред за имплементација	60
15.	Следење и евалуација	61
16.	Следење и евалуација	62

17. Известувања.....	63
ПРИЛОЗИ.....	64
Прилог 1: Форма за жалба.....	65
Прилог 2: Процена на вредност на земјиште во општина Радовиш, според зони.....	66
Прилог 3: Краток приказ на процесот на експропријација во согласност со националното законодавство	68
Прилог 4: Социо-економски прашалник.....	69
Прилог 5: Слика од средбите со засегнатите страни (Луѓе / Правни субјекти).....	73
Прилог 6: Листа на учесници.....	75
Прилог 7: Дополнителни објаснувања за експроприраното земјиште.....	79
Прилог 8: Дополнителни детали за моделите на користење на земјиштето од страна на испитаниот примерок на засегнати сопственици на земјиште.....	82

КРАТЕНКИ

АКН	- Агенцијата за катастар на недвижности
ЕБОР	- Европска банка за обнова и развој
ПЖССА	- Политика за животна средина и социјални аспекти
ПЗ	- Плодно земјиште
НЗ	- Неплодно земјиште
МКД	- Македонски Денар
РОРЗ	- Рамка за откуп на земјиште и раселување
ЗПЗ	- Земјиште под зграда
ЗПО	- Земјиште под објект
НВО	- Невладини организации
ПВЗС	- План за вклучување на заинтересираните страни
СВ	- Службен Весник
СВРМ	- Службен Весник на Република Македонија
ЛЗП	- Лица засегнати со проектот
ЈПДП	- Јавно претпријатие за државни патишта
ЕИП	- Единица за имплементација на проектот
БИ	- Барање за изведба
АПР	- Акционен план за раселување
ЕИР	- Единица за имплементација на АПР
РМ	- Република Македонија
РПР	- Рамка на политиката за раселување
ГИЗ	- Градежно изградено земјиште
ГНЗ	- Градежно неизградено земјиште

РЕЧНИК

Попис: Истражување на домаќинствата што ги опфаќа сите лица засегнати со проектот, без оглед на правата или сопственоста. Истражувањето овозможува потполна регистрација на сите засегнати лица и нивните имоти. Може да се искористи за минимизирање на лажните тврдења од страна на лица кои се доселуваат во рамки на засегнатата област со надеж за надомест и/или раселување.

Надомест: Плаќање во готово или во вид на заменска вредност за одземениот имот.

Присилно: Активности кои може да бидат преземени без информирана согласност или моќ на избор на раселеното лице.

Присилно раселување (ПР): Неизбежна преселба на луѓе и/или влијание врз нивните средства за живот, имоти и јавниот имот како резултат на развојните проекти кои ја создаваат потребата за обновување на нивните средства за живот, извори на приход и имоти.

Рамка за откуп на земјиште и раселување (РОЗР): Документ кој го поставува планираниот пристап кон проектот, како и процесите, одговорностите и надоместите за откуп на земјиште и раселување.

Лица засегнати со проектот (ЛЗП): го опфаќа секое лице или лица што, на сметка на извршување на програмата, или некој од нејзините проекти, поткомпоненти или делови од неа, ќе имаат права, сопственост или интерес во некоја куќа, земјиште (вклучувајќи станбено земјиште, земјоделско земјиште и пасишта) или кој било друг недвижен или движен имот, стекнат или поседуван, целосно или делумно, трајно или привремено, што се неповолно засегнати; или бизнис, професија, работа, место на живеење или живеалиште што се неповолно засегнати; или неповолно засегнат стандард на живеење.

Учество на јавноста: Дијалогот опфаќа консултација и комуникација помеѓу предлагачот на проектот и јавноста. Вклучува дисеминација, покана и презентирање на информации.

Раселување: Општ термин поврзан со откупот на земјиште и надомест за губење на имот, без оглед дали вклучува физичка преселба, губење на земјиште, засолниште, имот или други средства за живот, и ги вклучува сите мерки кои се преземаат за ублажување на какви било или на сите неповолни влијанија на проектот врз сопственоста и/или средствата за живот на ЛЗС, вклучувајќи надомест, преселба (каде што е соодветно) и рехабилитација.

Акционен план за раселување (АПР): Временски ограничен Акционен план со буџет, кој поставува стратегија за раселување, цели, опции, права, активности, одобренија, одговорности, следење и евалуација.

Рамка на политиката за раселување (РПР): се однесува на документот кој претставува општа рамка за раселување на Лицата засегнати со проектот (ЛЗП). РПР го опишува процесот и методите за спроведување на раселувањето во рамки на Програмата, вклучувајќи надомест, преселба и рехабилитација на засегнатите лица.

Заменска вредност: Метод за вреднување на имотите што помага да се утврди износот кој е доволен за да ги замени изгубените имоти и да ги покрие трансАкционенте трошоци. При примената на овој метод на вреднување, не треба да се земе предвид амортизацијата на структурите и имотите.

Преселба: Физичка преселба на ЛЗП од нивното место на живеење пред започнување на Програмата.

Заинтересирани страни: Оние кои имаат интерес во развојот на проектот и кои ќе земат учество во процесот на консултација; ги вклучува сите лица или групи кои се засегнати од проектот или кои веруваат дека се засегнати од него; како и сите лица или групи кои може да имаат значајна улога и влијание при обликување на проектот, позитивно или негативно, вклучувајќи ја и локалната заедница/популација.

Ранливи групи: Различни групи на луѓе кои би можеле да страдаат прекумерно од ефектите на раселувањето, како што се стари лица, млади, лица со посебни потреби, сиромашни, изолирани групи и самохрани родители.

ИЗВРШНО РЕЗИМЕ

Јавното претпријатие за државни патишта (ЈПДП) предлага да се преземат активности за подобрување на приближно 40 km од постојниот автопат А4 помеѓу градовите Штип и Радовиш во источниот регион на Република Македонија („Македонија“). Експресниот пат од Штип до Радовиш („Проектот“) е развиен од страна на ЈПДП во согласност со барањата на националното законодавство и оние на Европската банка за обнова и развој (ЕБОР). ЕБОР ја разгледува можноста за обезбедување финансиски средства за проектот.

Овој документ го претставува Акциониот план за раселување (АПР) заради изградба на Експресен пат Штип-Радовиш и соодветни депонии за градежен отпад. Документот ги опишува политиките и процесите што ќе бидат следени низ целокупниот проект за да се намалат неповолните социјални влијанија од проектните активности врз лицата засегнати од проектот, со или без право на сопственост, чие земјиште/имот, ќе биде експроприран поради извршување на градежните работи.

Проектот ќе резултира со губење на земјиштето, претежно земјоделско (делумно неупотребливо, но најчесто напуштено), како и пасишта/тревни области со одредени површини на дрвја и парцели со мал обем на посев (пр. тутун итн.) и лозја и овоштарници кои исто така се засегнати. Земјиштето е поделено на приватна и државна сопственост. Околу 1.586.139m² (15ha) ќе бидат искористени за овој проект, од кои 86% е земјиште во државна сопственост. Приватното земјиште кое треба да се откупи изнесува 225.074 m², распределено помеѓу 305 сопственици.

Не е потребно раселување на населението. Лицата засегнати со проектот ќе добијат надомест со целосна замена и трошоци без амортизација во и по соодветна консултација со нив.

Датумот на краен рок за овој проект е 19.07.2016 година. Беше спроведено социо-економско истражување во периодот 01-15 декември 2017 година, по комплетирање на пописот кој овозможи основни информации за засегнатата земјишна област (т.е. вкупната површина и површината што треба да се откупи, видот на употреба и категорија на земјиштето итн.) и целокупниот имот лоциран во нејзини рамки (пр. структури, посеви, дрвја, овоштарници, бизниси итн.).

По деталната анализа на собраните податоци, како и врз основа на информациите обезбедени за време на посетата на локацијата и пополнувањето на пописните прашалници може да се потврди дека не постојат ранливи групи кои би можеле да бидат засегнати со овој проект. Постојат индикации според кои проектната област, во наредните години, ќе претрпи (не само во руралниот туку и во урбаниот дел) значителна ранливост која не е предизвикана од проектот, туку од миграцијата на младите и економските активности на населението во странство.

1. Вовед

Јавното претпријатие за државни патишта (ЈПДП) предлага да се преземат активности за подобрување на приближно 40 km од постојниот автопат А4 помеѓу градовите Штип и Радовиш во источниот регион на Република Македонија („Македонија“). Експресниот пат од Штип до Радовиш („Проектот“) е развиен од страна на ЈПДП во согласност со барањата на националното законодавство и оние на Европската банка за обнова и развој (ЕБОР). ЕБОР ја разгледува можноста за обезбедување финансиски средства за проектот.

Овој документ го претставува Акциониот план за раселување (АПР) заради изградба на Експресен пат Штип-Радовиш и соодветни депонии за градежен отпад. Документот ги опишува политиките и процесите што ќе бидат следени низ целокупниот проект за да се намалат неповолните социјални влијанија од проектните активности врз лицата засегнати од проектот, со или без право на сопственост, чие земјиште/имот, ќе биде експроприран поради извршување на градежните работи.

Акциониот план за раселување е подготвен како водич при откуп на земјиштето и раселувањето заради изградба на пат во согласност со барањата на ЕБОР од Политиката за животна средина и социјални аспекти (ПЖССА 2014) и особено со Барањето за изведба 5 (БИ5) – откуп на земјиште, присилно раселување и економска дислокација, при што се вклопува во националното законодавство. Овој детален Акционен план за раселување (АПР) беше развиен врз основа на РОЗР, сеопфатен документ што го поставува планираниот пристап на Проектот кон откупот на земјиште и раселувањето, без целосни детали за фактичката сопственост и користење на земјиштето и природата на влијанијата од раселувањето, што се дадени во овој АПР. Беше спроведено социо-економско истражување кое помогна во разбирање на длабочината и големината на економското и физичкото раселување и соодветното влијание врз Лицата засегнати со проектот (ЛЗС).

2. Цели

Целите на Акциониот план за раселување (АПР) ќе бидат следните:

- Да се избегне или минимизира присилното раселување, физичката и економската преселба.
- Да се разгледаат можните проектни алтернативи за да се избегне или барем да се минимизира раселувањето, притоа балансирајќи ги еколошките, социјалните и финансиските трошоци и придобивки.
- Да се ублажат неповолните социјални и економски влијанија од откупот на земјиштето или ограничувањата за користење и пристап до земјиштето на засегнатите лица.
- Да се обезбеди надомест за губење на имотите според трошоците за заменска вредност.
- Да се подобрат или, во најмала рака, да се обноват средствата за живот и стандардот на живеење на раселените лица до нивоата пред започнување на проектот.

Доколку не е соодветно управувано, присилното раселување може да резултира со долгорочни тешкотии и осиромашување на засегнатите заедници и лица, како и со штети врз животната средина и неповолни социо-економски влијанија во областите во кои се населени засегнатите лица.

Главната цел на овој АПР е да се осигура дека при откуп на земјиштето и потенцијалните прашања за раселување што претстојат сите засегнати лица се соодветно консултирани, овозможени им се пристапни и достапни механизми за поплаки и соодветно и навремено се надоместени по заменска вредност или пазарна вредност (онаа што е повисока) за нивните загуби, а овозможени се и мерки за рехабилитација со кои нивната благосостојба ќе биде барем еднаква како кога би отсутствувал Проектот.

3. За проектот

3.1. Краток опис на проектот

Националната патна мрежа во источниот регион на Македонија нема капацитет за исполнување на владината програма за промоција на регионалниот економски раст. Оттука, надградбата на националната патна мрежа во источниот регион е поставена како висок приоритет од страна на Владата.

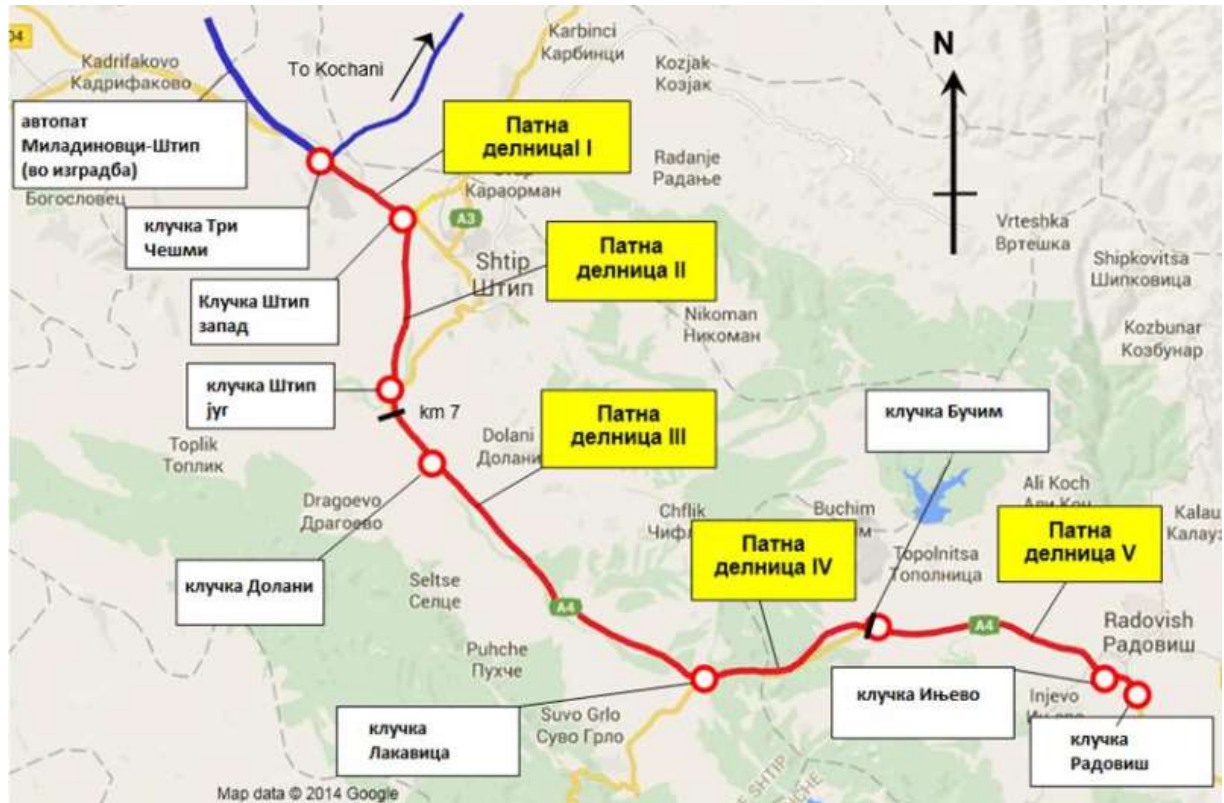
Предложениот Експресен пат се протега во рамки на општините Штип и Радовиш. Оваа област моментално ја опслужува слаба патна инфраструктура, а постојниот пат А4 носи јасни ризици по безбедноста на патиштата и заедницата. Тековниот пат А4 помеѓу Штип и Радовиш е еднонасочен коловоз со две ленти и тротоар по целата должина на коловозот, со широчина од 6.5 m до 7.0 m.

Локалната економија во проектната област во голема мера е зависна од земјоделството и сродните прехранбени индустрии, при што во областа се наоѓаат и одредени погони за производство на текстил и облека како и рударска индустрија. Свкупно, проектот ќе ја подобри поврзаноста, ќе го намали времето на патување и ќе ја подобри безбедноста долж патот, а ќе го подобри и пристапот до услуги на заедницата до населените места долж трсатата. Можна е појава на одредени краткорочни локални прилики за вработување во текот на изградбата, а подобрената поврзаност потенцијално ќе придонесе за стимулирање на растот и инвестициите во областа на долг рок.

Слика 1 ја прикажува предложената 40km траса од проектот за експресен пат и неговите клучни елементи. На 20km од коридорот проектните подобрувања вклучуваат рехабилитација и проширување на постојниот пат А4, а преостанатите 20km вклучуваат изградба на нов експресен пат, конструиран на терсатата североисточно од постојниот автопат А4. Постојниот пат ќе продолжи да служи како локален пристапен пат до новата делница на експресниот пат.

Проектот за експресен пат е составен од следните 5 делници:

- **Делница I** – 3.2km делница што се протега од **клучката Три Чешми** до **клучката Штип Запад** се состои од рехабилитација и проширување на постојниот автопат А4;
- **Делница II** – 7.4km делница што се протега од **клучката Штип Запад** завршно со **клучката Штип Југ**, приближно 2km од оваа клучка/раскрсница се состои од рехабилитација и проширување на постојниот автопат А4;
- **Делници III и IV** – 20.1km од новиот експресен пат кој ќе биде изграден на терсатата североисточно од постојниот автопат А4 се протега од крајот на **Делница II** до **клучката Долани**, до **клучката Лаковица** и потоа до **клучката Бучим**; и
- **Делница V** – 8.6km делница од **клучката Бучим** преку **клучката Ињево** до **клучката Радовиш** се состои од рехабилитација и проширување на постојниот автопат А4. Оваа делница вклучува паралелни пристапни патишта за локалната заедница, земјоделски и други возила.

Слика 1 Трасата и секциите на експресниот пат Штип – Радовиш

Делниците I, II и V вклучуваат рехабилитација и проширување на коловозот од патот на постојната траса A4 со цел да се овозможат две сообраќајни ленти со широчина од 3.5 m и две банкини со широчина од 2.2 m. Делниците III и IV – во централната делница на експресниот пат со должина од 20km – ќе бидат изградени на нова утврдена траса со цел да се задоволат барањата кои ги налагаат тековните македонски стандарди за изградба на патишта.

Проектираната брзина за експресниот пат е 110 km/h. Новите банкини долж целокупната траса на новиот експресен пат ќе служат како ленти во итни случаи за обезбедување засолниште за расипани возила. Проектот вклучува нови заштитни бариери, обележување на патот, патна сигнализација и дренажа долж целата траса, а ќе има и осветлување на клучките, сето тоа во согласност со националните стандарди за изградба на патишта. Од безбедносни причини, ќе бидат поставени заштитни огради од двете страни долж трасата на експресниот пат.

Постојниот пат A4 се користи од страна на локалното население со земјоделски возила; оттука, треба да биде овозможен пристап до локалните земјишта и села. Неколку нови одвоени клучки и пристапи/локални патни правци се вклучени во Проектот за таа цел. Дополнително, неколку структури – мостови, подвозници, премини и потпорни сидови – ќе бидат поставени долж трасата. Ќе биде поставен „појас за засолнување“ (или „резервен пат“) на 40m на секоја страна од проектираниот експресен пат со ограничувања за одредени активности во рамки на широчината на овие 40m.

3.2. Заедници во проектната област и контекст на користење на земјиштето

Предложената траса го следи постојниот пат A4, еднонасочен коловоз со две ленти, кој минува главно низ рамничарски терен на плитка речна долина, со ридови кои се издигнуваат од двете страни на

долинскиот коридор. Ридовите во пошироката област се главно пошумени (природни и насади), со области на суви тревни површини испреплетени меѓу нив. Неколку водотеци – претежно повремени – го пресекуваат патниот коридор од север кон југ, меѓу кои најзначаен е пресекот на реката Брегалница, кој е постојан.

Земјштето долж трасата се состои главно од земјоделски површини (кои се употребуваат, а некои се и напуштени) и пасишта/тревни површини. Постојат одредени шумски области (природни и иглолисни насади), како и парцели со мал обем на посеви (пр. тутун, пченка), лозја и овоштарници.

Долж постојниот пат постои едно главно село Лакавица и мала раштркана област на куќи означена како „Нов Дамјан“, а со оглед дека се наоѓа во близина на клучката со пристапниот пат до селото Дамјан. Постојат повеќе мали села во падините околу патот, до кои се пристапува преку мали патишта/патеки. Во областа функционира еден рудник, а населението драстично се намалува со текот на времето поради миграцијата на младите во странство, што прави преостанатата популација во одредени села да ја сочинуваат претежно стари лица.

Главните локални заедници во проектната област се наведени во шематскиот приказ подолу, при што, со исклучок на регионалните центри Штип и Радовиш, овие заедници сочинуваат мали или многу мали села. Селото Лакавица се протега директно на постојната траса А4, но ќе биде надминато со предложениот Експресен пат (Делница III). Релативно нова мала населба со куќи позната како „Нов Дамјан“ е лоцирана на постојниот пат. Постојат над 20 мали или многу мали села поставени по падините на околу 5km од постојниот пат. До овие села главно се пристапува преку користење мали локални патишта/патеки, од кои некои не се асфалтирани. Овие села генерално се зависни од постојниот патен коридор А4 во однос на пристапот, вклучувајќи го јавниот транспорт и центрите Штип и Радовиш каде се лоцирани главните услужни дејности.

Слика 2: Шематски приказ на поставеност на селата/заедниците

Селата во рамки на засегнатата област на проектот главно се мали, а некои од нив се сведени само на неколку преостанати домаќинства. Некои од локалните села во областа се состојат од повозрасно население поради економската миграција на помладата популација во странство, како што е случај со селото Дамјан каде само неколкумина постари лица постојано живеат во селото, додека помладите генерации живеат во Штип, Радовиш или подалеку. Свкупно, нивото на миграција во странство е релативно високо во локалната област. Овие жители се повеќе ранливи со оглед на доминантната застапеност на повозрасно население кое е преостанато во селата.

Средствата за живот на локалното население помеѓу Штип и Радовиш делумно или целосно се засновани врз земјоделство од мал обем, при што тутунот, пченката и виновата лоза се меѓу главните застапени посеви, како и чувањето добиток; одредени лица имаат и дополнителен пристап до ниско платени работни места во Штип и Радовиш. Пристапот до земјоделското земјиште е од суштинско значење, заедно со постоењето пат за земјоделски возила (пр. трактори, запрежни коли итн.). Некои села може потенцијално да го обработуваат земјиштето по потреба, но ова треба да се потврди при идниот процес на откуп на земјиштето. Во последниве децении, одредено земјиште кое било претходно обработувано е напуштено.

Постои мешавина од македонски (пр. Долани и Дамјан) и турски села (пр. Тополница), со неколку села кои имаат мешан состав на жители (пр. Лакавица), што е особено специфично за селата во општина Штип. Генерално, заедниците водат пријателски и хармоничен живот. Некои од турските села се релативно конзервативни.

3.3. Просторен отпечаток на проектот

Информациите за засегнатата земјишна област, парцелите, сопствениците и структурите прикажани во овој АПР се базирани на достапните податоци во времето на подготовка на документот. Не се очекува појава на привремено одземање на земјиштето за Активностите и/или од страна на Изведувачот. Податоците околу локациите за отстранување на отпад се веќе вклучени во презентираниите податоци.

Земјиштето потребно за овој проект е лоцирано во две катастарски општини во Република Македонија – Штип и Радовиш.

Во наредниот период ќе бидат подготвени елаборати за експропријација за **Делниците I и II**, откако ќе биде договорен и одреден завршниот изглед, а соодветната документација ќе биде подготвена и испратена на одобрување од страна на надлежните органи.

Одземеното земјиште за **Делниците III, IV и V**, врз основа на усвоените елаборати за експропријација, е прикажано подолу во Табела 2.¹

¹ Геодетските елаборати за геодетски работи за посебни цели (за трајна експропријација) на обете општини Штип и Радовиш беа искористени како извор на информации за бројот на засегнати парцели по општина и како преглед на одземеното земјиште по m². Елаборатите беа обезбедени од ЈПДП, а изготвени од ПРО-ГЕО ДОО, компанија за геодетски работи и проектантски услуги од Куманово, Р. Македонија, на 15.10.2014 г. (геодетски елаборат за општина Штип – број 09-175/4, технички број 211/15; геодетски елаборат за општина Радовиш – број 09-175/5, технички број 212/15). Променета верзија на овој документ е изработена на 24.11.2015 г. (технички број 285/15).

Табела 1: Преглед на одземеното земјиште по катастарска општина

Одземено земјиште по општина	Приватна сопственост (m ²)	Мешана сопственост (m ²)	Државна сопственост (m ²)	ВКУПНО (m ²)
Општина Штип	82,804	2,915	999,868	1,085,587
Општина Радовиш	139,355	0	361,197	500,552
ВКУПНО (m²)	222,159	2,915	1,361,065	1,586,139

Главниот дел од земјишната област што треба да се одземе е регистриран како пасишта (619,773m²) што сочинува 39% од целокупното земјиште опфатено со овој документ. Најголем дел од овие пасишта (94.4%) се во државна сопственост.

На второ место според обемот на одземено земјиште потребно за овој проект се обработливите полиња кои сочинуваат околу 29% од целокупното земјиште опфатено во овој документ. Околу 40% од нив е земјиште во приватна сопственост, а 62% од ова приватно земјиште се наоѓа во општината Радовиш. Или, прецизирано, 43% од овој тип на приватно земјиште се наоѓа во катастарската општина Дамјан. Полињата во приватна сопственост, пресметани по површина, сочинуваат околу 76.5% од целокупното земјиште во приватна сопственост опфатено со овој АПР, по што следат пасиштата кои сочинуваат 15.5% од вкупното приватно земјиште кое ќе биде одземено.

Следната табела ги прикажува точните податоци за земјиштето кое треба да се одземе за овој проект и кое е опфатено со овој АПР.

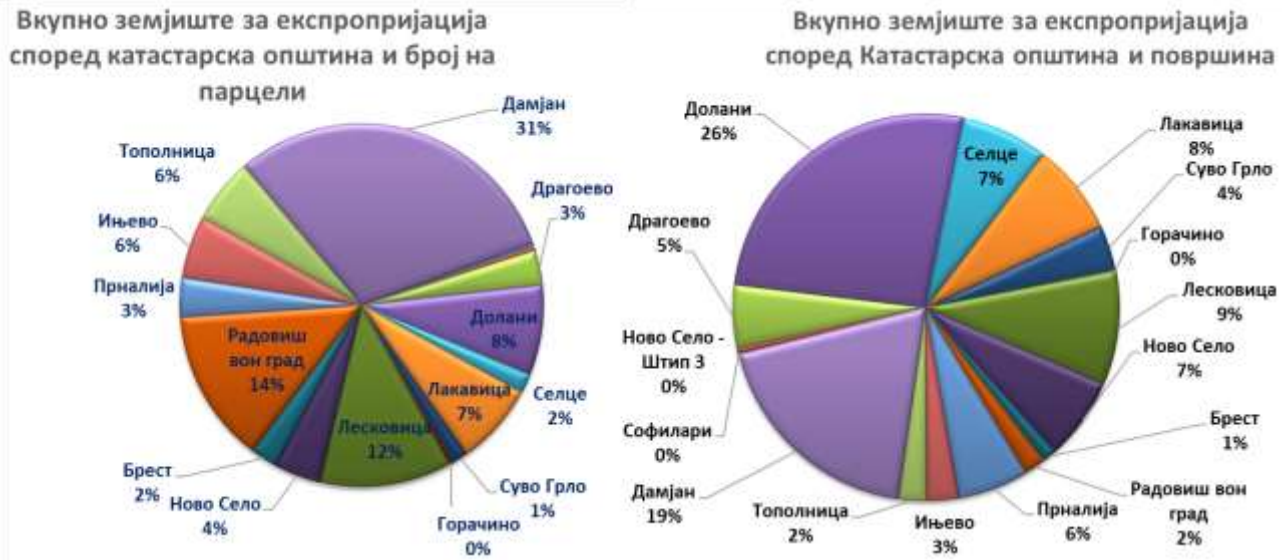
Табела 2: Приказ на земјиштето што треба да се одземе, според типот на земјиште и сопственост

Вид на земјиште за експропријација, во сопственост на:	приватни субјекти		мешана сопственост		Република Македонија		ВКУПНО	
	Број на парцели	Површина (m ²)	Број на парцели	Површина (m ²)	Број на парцели	Површина (m ²)	Број на парцели	Површина (m ²)
Ливада	1	67	0	0	0	0	1	67
Пасиште	30	34507	0	0	87	585266	117	619773
Нива	190	169863	3	2915	67	255943	260	428721
Шума	11	4311	0	0	27	232944	38	237255
Овоштарник	4	690	0	0	6	14077	10	14767
Лозје	20	12692	0	0	14	32613	34	45305
Двор	0	0	0	0	2	764	2	764
Земјиште под зграда	0	0	0	0	2	106	2	106
Камењар	2	29	0	0	0	0	2	29
Дол	0	0	0	0	16	9029	16	9029
Јавен пат	0	0	0	0	49	173560	49	173560
Некантиран пат	0	0	0	0	31	42406	31	42406
Река	0	0	0	0	16	14357	16	14357
ВКУПНО	258	222.159	3	2.915	317	1.361.065	578	1.586.139

Земајќи ги предвид парцелите кои ќе бидат засегнати со овој проект и опфатени со овој АПР, постои релативна рамнотежа со оглед на тоа што 55% од засегнатите парцели се во државна сопственост.

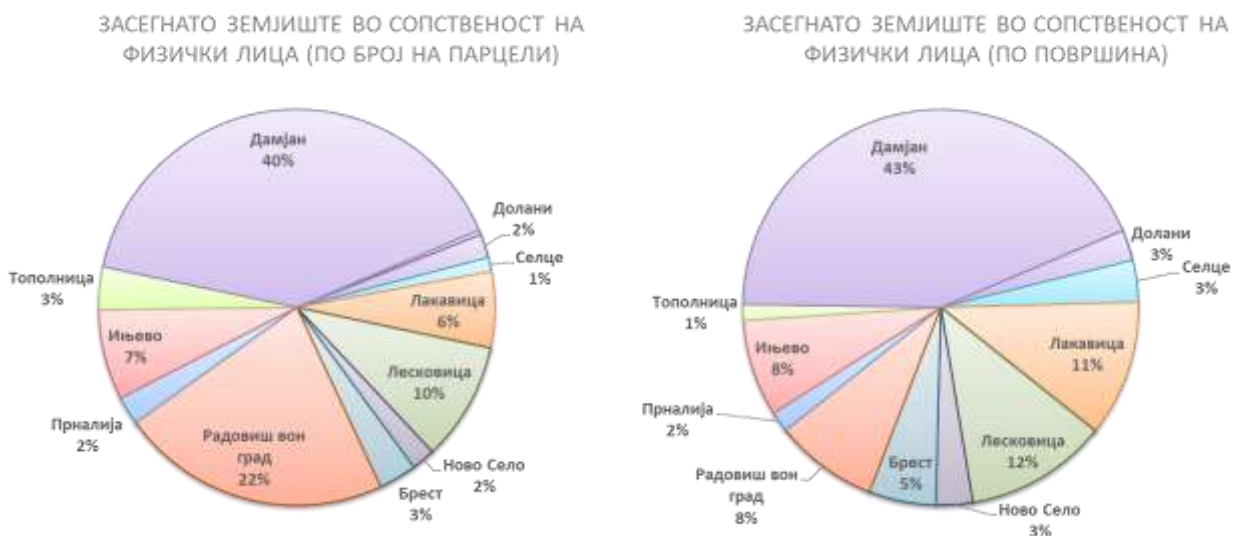
Сликите 3, 4 и 5 го прикажуваат учеството на секоја од засегнатите катастарски општини во вкупната сума, поделена според сопственичкиот статус, бројот на парцели и засегнатата површина.

Графика 3 Вкупно земјиште за експропријација, според катастарска општина, број на парцели и засегната површина

Следната слика претставува споредба помеѓу засегнатото земјиште според катастарска општина, број на парцели и засегната површина. Двата графикони, прикажани на следната слика, го илустрираат обемот на влијание кој ќе го произведе овој проект. Поголемиот дел од приватниот имот што ќе се одземе за овој проект е лоциран во катастарската општина Дамјан, во однос и на бројот на засегнатите парцели и на засегнатата земјишна површина.

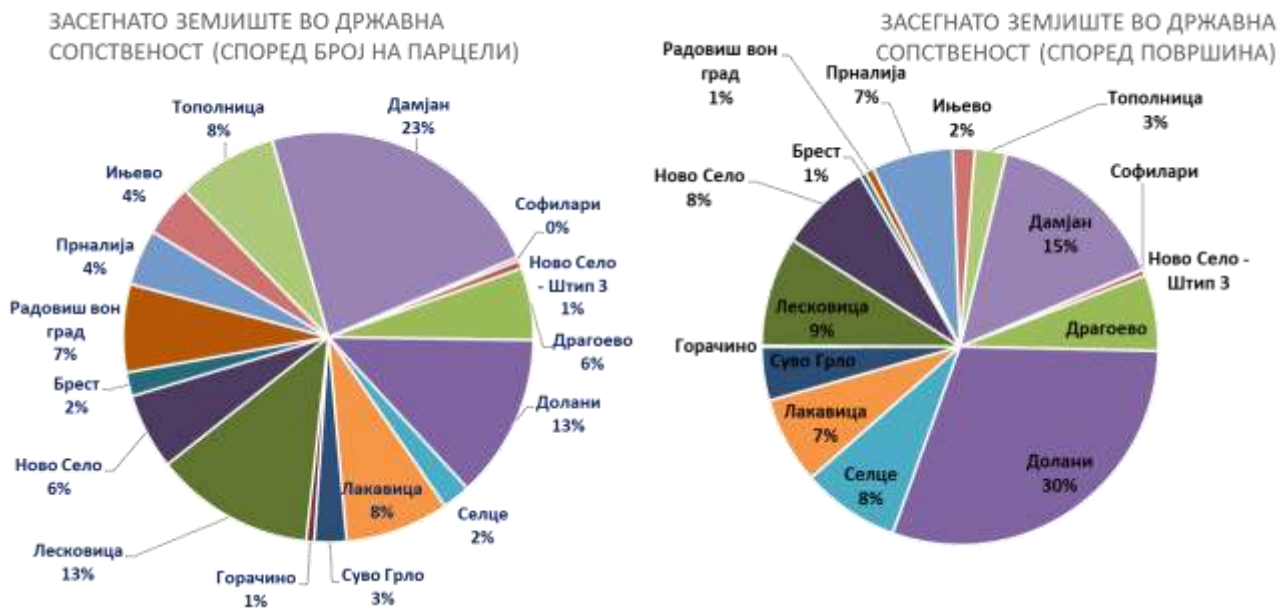
Слика 4 Засегнато земјиште во сопственост на поединци, според катастарска општина, број на парцели и засегната површина

Следната слика нуди преглед и можност за споредба на делувањето на двата индикатори, бројот на парцели и површина, во однос на земјиштето во државна сопственост кое ќе биде предмет на процесот на експропријација.

Слика 5 Засегнато земјиште во државна сопственост, според катастарска општина, број на парцели и засегната површина

Според сопственичкиот статус, во рамките на проектната област се среќаваат три вида на сопственост на земјиштето: приватни лица, што вклучува поединечна и сопственост на повеќе лица на една парцела, мешана сопственост (Влада на РМ и приватни лица) и Владата (Државата) како единствен сопственик на земјиштето кое треба да биде одземено за овој проект. Конкретната распределба е прикажана во следната табела. Земјиштето во државна сопственост сочинува околу 55% од вкупниот број на парцели кои ќе бидат одземени за потребите на Проектот.

Табела 3 Преглед на бројот на засегнатите парцели според сопственички статус и катастарска општина

Сопственички статус на парцела	Едно лице	Повеќе сопственици	Мешана сопственост	Државно	Вкупен Бр. Парели
Софилари	1	0	0	1	2
Ново Село - Штип 3	0	0	0	2	2
Драгоево	0	0	0	18	18
Долани	3	2	0	39	44
Селце	1	2	0	6	9
Лаковица	15	1	0	29	45
Суво Грло	0	0	0	8	8
Горачино	0	0	0	2	2
Лесковица	21	4	3	40	68
Ново Село	3	2	0	19	24
Брест	8	0	0	6	14
Радовиш вон град	41	16	0	22	79
Прналија	2	4	0	14	20
Ињево	12	7	0	13	32
Тополница	8	1	0	26	35
Дамјан	92	12	0	72	176
Вкупно	207	51	3	317	578

Голем дел од парцелите на приватен имот кои ќе бидат одземени за овој проект се во сопственост на приватни лица. Има само 2 (две) правни лица кои ќе го изгубат земјиштето со овој проект, а вкупно 303

поединци (приватни лица). Следната табела ја прикажува сумата за бројот на сопственици по катастарска општина.

Табела 4 Преглед на приватните сопственици, според катастарска општина

Број на сопственици	Физички лица	Правни лица
Софилари	0	1
Ново Село - Штип 3	0	0
Драгоево	0	0
Долани	5	0
Селце	7	0
Лакавица	17	0
Суво Грло	0	0
Горачино	0	0
Лесковица	24	0
Ново Село	10	0
Брест	2	0
Радовиш вон град	97	1
Прналија	9	0
Ињево	32	0
Тополница	8	0
Дамјан	92	0
Вкупно	303	2

Најголем дел од приватните парцели (171=56%) им припаѓаат на сопственици со живеалиште во урбаните средини Штип и Радовиш. Околу 40% од овие парцели се наоѓаат во катастарската општина Радовиш вон градот, 28% во Дамјан, а 10% во Лесковица.

Севкупно, околу 69% од вкупниот број на парцели имаат сопственици кои живеат во урбани средини. Преостанатите сопственици на 31% (92 парцели) живеат во руралните средини долж проектната област (88 парцели) или во други рурални средини во национални рамки (4 парцели).

Катастарската општина Радовиш вон градот опфаќа 32% од парцелите кои ќе бидат засегнати со овој проект, по што следи катастарската општина Дамјан со 30% од вкупниот број на парцели засегнати со овој АПР.

Табела 5 Преглед на локациите на живеење на приватните сопственици, според сопственост на парцели

Локација на живеење на сопственик	Штип - Радовиш	Скопје или друг град	Села до проектот	Останати села	Надвор од РМ	Вкупен Бр. Парели
Софилари	1	0	0	0	0	1
Ново Село - Штип 3	0	0	0	0	0	0
Драгоево	0	0	0	0	0	0
Долани	2	2	1	0	0	5
Селце	5	0	2	0	0	7
Лакавица	7	5	4	1	0	17
Суво Грло	0	0	0	0	0	0
Горачино	0	0	0	0	0	0
Лесковица	17	2	5	0	0	24
Ново Село	8	0	2	0	0	10
Брест	2	0	0	0	0	2
Радовиш вон град	68	24	3	1	2	98
Прналија	6	0	3	0	0	9
Ињево	4	0	28	0	0	32
Тополница	3	0	5	0	0	8
Дамјан	48	7	35	2	0	92
Вкупно	171	40	88	4	2	305

3.4. Анализа на алтернативи

За време на изработката на проектната траса беа разгледани неколку алтернативи кои се сумирани подолу:

- **Концепт на трасата – Автопат (оригинален предлог) или Експресен пат (тековен проект):** Првобитниот предлог за овој дел од А4 беше Автопат, но стана јасно дека проектираните движења во сообраќајот не ја оправдуваат изградбата на Автопат, по што беше предложен Експресен пат.
- **Алтернативни траси помеѓу клучката Три Чешми и клучката Штип Југ:** Беше разгледана алтернативна траса во делот помеѓу клучките Три Чешми и Штип Југ (види слика 2), каде патот минува низ предел од потенцијално чувствителни тревни површини (халофитни степски пасишта), кои се заштитени живеалишта според Директивата за живеалишта на ЕУ. Алтернативата не беше анализирана.
- **Алтернативни траси кај селото „Нов Дамјан“:** Една од предложените траси ја следи постојната траса на патот директно преку селото Нов Дамјан. Сепак, ова ги раздвојува двете страни на селото и минува преку голем број живеалишта кои се наоѓаат во близина на патот. Со усвоената проектна рута се избегнува рушењето на станбени објекти, преселувањето на населението и прашањата поврзани со вознемирување/безбедност, а преку закривена заобиколница низ земјоделските области на север.
- **Алтернативни траси помеѓу клучката Бучим и клучката Радовиш:** Беше разгледана траса која поминува значително јужно од постоечкиот пат помеѓу селото Нов Дамјан и Радовиш. Трасата поминува во близина на селото Ињево и претежно преку земјоделско земјиште. Оваа алтернатива никогаш не е разгледувана во детали поради влијанието врз и трошоците за експропријација на земјоделското земјиште.
- **Клучка/Раскрсница кај Тополница:** Беше разгледана нова клучка за да се овозможи пристап до селото Тополница. Сепак, ова не е дел од тековниот дизајн на проектот. За оваа нова клучка е потребно одредено земјоделско земјиште. Во дизајнот е вклучен паралелен локален пристапен пат долж целата северна страна од **Делница V** помеѓу клучките Бучим и Радовиш, заедно со краток паралелен пристапен пат од локалниот пат кај селото Дамјан на јужната страна од експресниот пат. Обезбедувањето на овие нови локални пристапни патишта ќе им овозможи на жителите на локалните села, вклучувајќи ги Дамјан и Тополница, пристап до Експресниот пат и ќе им овозможи алтернативна траса за земјоделски возила. Без раскрсницата, дополнителното растојание за жителите на Тополница за пристап до главниот експресен пат ќе биде околу 3km (преку клучката Ињево) и 5km (преку клучката Бучим).
- **Влијание врз животната средина и социјални аспекти од алтернативите:** Предложената шема не предизвикува позначајни еколошки и социјални ефекти отколку останатите разгледувани алтернативни траси. Предложената шема веројатно обезбедува подобар пристап до локалните земјишта и селата, особено во делницата од Бучим до Радовиш, со дополнителните локални паралелни патишта.

4. Влијанија на Проектот

4.1. Резиме на влијанијата на Проектот

4.1.1. Потребна на Проектот од земјиште

Ќе биде потребен траен откуп на земјиште заради изградба на експресниот пат, вклучувајќи раскрсници, придружни структури и пристапи/локални патни модификации и конструкции (кои влегуваат во опфатот на проектот) итн.

Експресниот пат ќе се состои од две сообраќајни ленти со широчина од 3.5m и банкини со должина од 2.2m, а со вкупна приближна широчина на коловозот од 11.4 m. Исто така, ќе биде потребно одземање на земјиште за граници и за неопходни земјени активности. За 20km од проширувањето за Делниците I, II и V на постојниот пат ќе бидат потребни само дополнителни 4,4 m земјиште за проширување на коловозот, плус земјиште за паралелни пристапни патишта (т.е. Делница V) и модификации на земјени активности. За новоизградениот експресен пат во Делниците III и IV ќе биде потребно земјиште за целосната широчина на коловозот од 11.4 m, плус граници и земјените активности.

Идентификувана е област за одложување на отпад (т.е. вишок ископан материјал) долж трасата која е во рамки на земјиштето во државна сопственост.

Во согласност со **Законот за јавни патишта** ќе биде поставена 40m заштитна тампон-зона на двете страни од Експресниот пат, наречена „појас за засолнување“ или „резервен пат“, која ќе биде предмет на одредени ограничувања во текот на оперативната фаза на експресниот пат. Сопствениците на земјиште на резервниот пат ќе треба да побараат дозвола од ЈПДП за изградба на нови или за задржување на постојните структури. Постојните структури во заштитната зона на резервниот пат ќе може да останат во нејзини рамки.

Проектот ќе бара и привремено одземање на земјиште за транспорт/изградба на траси, градежни површини и кампови, привремено складирање на ископани материјали/отпад, исечени дрвја итн. Сепак, информациите и деталите во врска со одземање на земјиштето не беа познати во времето на развивање на овој АПР, па ќе бидат вклучени подоцна во извештаите за следење на спроведувањето на АПР. Договорите за дополнително привремено одземање на земјиштето кои ги бара Изведувачот ќе бидат реализирани преку преговори и пријателска спогодба со сопствениците на земјиштето.

Земјишните барања на Проектот засегаат парцели во државна сопственост и имот во приватна сопственост. Нема неформални корисници на земјиштето кои ќе бидат засегнати со овој проект.

4.1.2. Економски влијанија и влијанија врз физичкото раселување

Барањата за откуп на земјиште беа клучен фактор при планирањето на трасата и дизајнирањето на проектот. При изборот на страната која треба да се прошири (Делница I, II и V) и развивањето нова траса на експресниот пат беа земени предвид ефектите од користењето на земјиштето. Во Делниците III и IV повеќето мали земјоделски парцели кои се користат се наоѓаат на другата страна од постојниот пат А4, со што до одреден степен е минимизирано економското раселување. Исто така, со преместување на експресниот пат во Делниците III и IV, наместо проширување на влијанијата врз станбените објекти долж постојниот пат А4 (т.е. во населбите Лаковица и Дамјан), се подобрува квалитетот на живеење и безбедноста на населението во населбите кои се заобиколени од експресниот пат. Оттука, избегнато е физичкото раселување на домаќинствата.

Табела 6 Преглед на влијанијата од физичкото и економското раселување

Фаза/Вид на загуба	Преглед на загуби/Влијанија
ПРЕДИЗГРАДБА – Претходи на изградбата²	
Трајно одземање на земјиште:	<ul style="list-style-type: none"> • Загуба на земјиште (главно земјоделско, шумско и/или пасишта, мал број лозови насади, овоштарници и градежно земјиште – главно патишта): Проектот ќе резултира со губење на земјиште, претежно земјоделско (некое во употреба, а главно напуштено) и пасишта/тревни површини со одредени шумски области и парцели со посеви од мал обем (пр. тутун), а ќе бидат засегнати и лозови насади и овоштарници. Земјиштето е поделено на приватна и државна сопственост. Одземеното земјиште вклучува парцели долж постојниот пат за проширените делници и целосна изградба по широчина на Експресниот пат за новата траса (Делници III и IV). • Загуби на годишни/повеќегодишни посеви (пр. тутун) и дрвја, вклучувајќи винова лоза и градинарски насади (пр. слатки бадеми). • Загуба на бизнис структури: Постои само една структура користена од Телеком која ќе биде физички засегната со проектот. • Губење на извори на приход и/или средства за живот поврзани со која било од гореспомнатите загуби и особено со земјоделските приходи: Некои од домаќинствата во локалните села се зависни од земјоделските активности и се засегнати од загубата на земјиштето или пристапот до земјиштето кое го користат. • Оставено земјиште: (т.е. дел од засегната земјишна парцела кој останува по експропријацијата, а за кој сопственикот нема поголем економски интерес да го употребува и/или се работи за економски неисплатлива парцела). Оставеното земјиште е најчесто мал дел кој останува по експропријацијата на земјиштето и кој е поделен со изградбата на патот на две или повеќе економски неисплатливи парцели итн. Во текот на парничната постапка ќе биде утврдено постоењето на оставено земјиште.
ВО ТЕКОТ НА ИЗГРАДБАТА:	
Привремени ефекти:	<ul style="list-style-type: none"> • Загуба на земјиште (главно земјоделско, шумско и/или пасишта, мал број лозови насади, овоштарници и градежно земјиште – главно патишта) –потенцијално потребно во текот на изградбата. • Загуби/штети на годишни/повеќегодишни посеви (пр. тутун) и дрвја, вклучувајќи винова лоза и градинарски насади (пр. слатки бадеми). • Штета/привремено нарушување на одредена земјоделска инфраструктура (пр. наводнување).

² Бидејќи исплатата на надомест за загуби и раселување треба да се случи пред пристапување до земјиштето кое треба да биде одземено, ефектите од загубата на земјиште и имот генерално се јавуваат во фазата пред изградбата.

Фаза/Вид на загуба	Преглед на загуби/Влијанија
	<ul style="list-style-type: none"><li data-bbox="375 336 1332 481">• Привремена загуба и/или отежнат пристап до земјиштето за земјоделска обработка и друга употреба и попречување на земјоделски возила/сточарство итн. кои го користат постојниот пат А4 и други постоечки рути до земјиштето:<ul style="list-style-type: none"><li data-bbox="422 504 1332 817">○ Активностите на новиот експресен пат во текот на изградбата ќе резултираат со локални ефекти врз пристапноста, при што можат, доколку не бидат соодветно управувани, да резултираат со одвојување на заедниците од областите на нивното продуктивно земјиште (или од пристап до услугите во Штип и Радовиш). Задржувањето на пристапот до земјоделското земјиште, како и пристапот за земјоделските возила, движењето на добитокот итн. е од суштинско значење за локалните села. <li data-bbox="422 840 1332 1187">○ Изведувачот ќе треба да има добар План за управување со сообраќајот поддржан со ефективна вклученост на локалната заедница и внимателна распределба на активностите за да се осигура дека постојниот пат е достапен или дека новите локални паралелни патишта се достапни за да обезбедат пристапност во секое време. Под претпоставка дека овие мерки се спроведени, не се очекуваат преостанати позначајни ефекти при изградбата, освен можно мало зголемување на должината на патување за некои од локалните заедници. <li data-bbox="375 1209 1332 1512">• Привремена загуба и/или отежнат пристап до комерцијалните објекти или бизниси: Постојат повеќе комерцијални бизниси долж трасата вклучувајќи и значително голема винарија со придружни лозја. Ограничувањето на пристапот за време на изградбата ќе биде од суштинско значење за да се осигура дека ефектите врз овие бизниси се минимизирани. Планот за управување со сообраќајот на Изведувачот, заедно со вклученоста на бизнисите долж трасата, треба да ги минимизира ефектите врз пристапноста во текот на изградбата. <li data-bbox="375 1534 1332 1646">• Губење на извори на приход и/или средства за живот поврзани со која било од гореспоменатите загуби и особено со земјоделските приходи, како и нарушување на бизнисите.

Збирната табела со податоци за загубите како последица на проектот е дадена подолу:

Табела 7 Збирни податоци за загубите од Проектот

Бр.	Влијание	Единица	Количество
Загуба на земјиште			
1	Вкупен број на засегнати парцели	Бр.	578
2	Вкупно земјиште што се одзема	(m ²)	1,586,139
3	Плодни парцели што се одземаат	Бр.	382
4	Плодна земјишна област што се одзема	(m ²)	515,754
5	Приватни засегнати парцели	Бр.	261
6	Приватна земјишна површина што се одзема	(m ²)	225,074
7	Државни засегнати парцели	Бр.	317
8	Државна земјишна површина што се одзема	(m ²)	1,361,065
9	Број на приватни сопственици кои губат земјиште	Бр.	291
Загуба на дрвја			
10	Вкупен број на овошни дрвја што се одземаат	Бр.	440
11	Вкупна маса на дабово дрво	m ³	49.5
12	Вкупен број на винова лоза	Бр.	9,898
13	Вкупен број на дрвја што се одземаат	Бр.	459
14	Вкупен број на дрвја на тиква	Бр.	12.000
Засегнати структури			
15	Вкупен број на засегнати структури	Бр.	1
16	Вкупна површина на објекти/градби што се одземаат	(m ²)	48
Засегнати неформални корисници			
17	Вкупен број на засегнати неформални корисници	Бр.	0

4.2. Методологија за стекнување на релевантни информации

Главниот проект е составен и главно се потпира врз податоците добиени од Агенцијата за катастар на недвижности, владина институција чии одговорности меѓу другите, а кои се релевантни за овој проект, се: воспоставување и управување со геодетско-катастарскиот информациски систем, изведување на основни геодетски работи, премер на недвижностите, регистрација на права на недвижностите, воспоставување и одржување на катастарот на недвижности, изработка на државни топографски карти, управување со Регистарот на просторни единици и други активности.

За соодветно собирање на информациите кои се однесуваат на проектната област, доминантно беа користени квантитативни методи. Методологијата опфати:

- Идентификација на засегнатите парцели
- Попис на засегнатите лица (ЛЗП)
- Процена на имот од страна на независни овластени експерти за процена (недвижности, друга засегната сопственост и посеви)
- Социо-економско истражување (Дел 5, подолу)
- Анализа и проверка на собраните податоци.

4.2.1. Идентификација на засегнатите парцели

За овој проект беше спроведено професионално независно геодетско истражување кое беше завршено на крајот од јуни 2014 година. Исходот од ова геодетско истражување беше Елаборатот за експропријација, комплетиран и доставен до ЈПДП во октомври 2014 година. Геодетското истражување дава точни податоци и обем на одземеното земјиште за потребите на патот и за изградба на депониите за градежен отпад. При изготвувањето на шемата за земјиштето беше користена ажурирана геодетска основа, како и листа на индиции за сите катастарски парцели на терен низ кој минува трасата на патот и депониите за градежен отпад.

Податоците собрани од Катастарот во врска со засегнатите парцели (број, категорија, тип на земјиште), беа проверени од страна на проектантите во фазата на планирање, како и од тимот на АПР пред комплетирање на овој документ. Исто така, проектантите извршија неколку посети за да ја испитаат достапноста на планираното земјиште и нивото на негово користење од страна на локалното население.

Локациите на двете депонии беа внимателно испланирани за да бидат поставени на тековно неискористено земјиште во државна сопственост.

За правилно согледување на засегнатата област и проверка на теренот, беа извршени теренски посети долж трасата од страна на АПР и проектантските тимови. Поинтензивни посети беа организирани во 2016 година, додека помал број и во 2017 година.

Сите објекти беа физички и визуелно проверени од надворешната страна за да се увиди дали некој живее во нив. Полињата и парцелите на трасата беа визуелно проверени од тимот на АПР.

4.2.2. Идентификација на засегнатите корисници на земјиште

Информации за парцелите кои треба да бидат одземени за овој проект се обезбедени од службената катастарска агенција – Агенција за катастар на недвижности на Република Македонија.

Првично, податоците од Катастарот доаѓаат со името на сопствениците. Овие податоци беа проверени од страна на АПР тимот и споредени со релевантните податоци собрани од средбите со засегнатите сопственици на земјиште или од социо-економското истражување спроведено во овој поглед. Информациите за контакт оставени во прашалниците или Листите за присуство на состаноците послужија како појдовна точка за теренска проверка. АПР тимот изврши неколку теренски посети на целокупната област. Дополнителна посета (12/10/2017) беше извршена на засегнатите објекти за да се утврди дали има лица кои живеат во нив, како што е регистрирано во Елаборатот за експропријација.

Во текот на социо-економското истражување беа идентификувани и сопствениците на земјиште со загубен имот во процесот на експропријација.

4.2.3. Анализа на податоците

Собраните податоци, како од процената на вредноста на земјиштето така и од процената на вредноста на посевиите, беа споени и споредени. Некои од податоците за сопственоста беа проверени на веб-страницата на Катастарот, бидејќи беше неопходно да се утврди дали одредени сопственици на земјиште

кои ќе загубат поголем дел од парцелите поседуваат земјиште и на друго место, или се потпираат единствено врз земјиштето што ќе биде одземено за потребите на проектот. Овој пристап помогна во утврдување на првичната ранливост кај сопствениците на земјиштето.

4.3. Идентификувани влијанија

4.3.1. Тип и класификација на засегнатото земјиште во Македонија

Земјиштето кое е, и кое може да се искористи за секаков вид на земјоделско, шумарско и друго производство, се регистрира како Катастарска култура.

Според методот на користење, земјиштето се класифицира како:

- 1) Плодно земјиште
- 2) Неплодно земјиште
- 3) Земјиште под вода

Плодното земјиште се класифицира како: полиња, полиња под пластеници, полиња под помошни објекти, полиња под изградба/објекти за примарна обработка на земјоделски производи, оризови полиња, градини, овоштарници, лозја, ливади, пасишта, шуми, трстици и мочуришта.

Неплодното земјиште се класифицира како: **природно неплодно земјиште** и **вештачко неплодно земјиште**. Природното неплодно земјиште вклучува: долини, камењари, плажи и друго природно неплодно земјиште. Вештачко неплодно земјиште е она за кое е донесен урбанистички план или урбанистичка планска документација. Како вештачко неплодно земјиште се смета:

- 1) Градежно неизградено земјиште (ГНЗ)
- 2) Градежно изградено земјиште (ГИЗ): Земјиште под објект (ЗПО).

Плодното земјиште (ПЗ) се класифицира во осум катастарски класи, за секоја употреба на катастарско земјиште. За секоја употреба на катастарско земјиште, најплодното земјиште се класифицира во прва класа, земјиштето со нешто помала плодност се класифицира во втора класа и сè така редоследно до осмата (катастарска) класа. **Неплодното земјиште (НЗ)** и земјиштето под вода не се класифицира во катастарски класи. Референтноста/индикациите за земјиштето ги одредува Агенцијата за катастар на недвижности (АКН).

При утврдување на употребата на земјиште за овоштарник, лозје или шума, нивната старост и густина не се земаат предвид.

Земјиштето покриено со шумски дрвја, како и земјиштето покриено со грмушки, смрека, макија, глог и сл. и со деградирани шуми, се смета за шумско земјиште и се класифицира како употреба на шумско земјиште. Одредени дрвја засадени пошироко, т.е. осамени дрвја, не се сметаат како посебна површина за употреба на земјиште, туку се класифицирани во употреба на земјиштето на парцелата на која се наоѓаат.

Следните катастарски земјишта (култури) беа регистрирани при геодетските и земјоделските истражувања спроведени за овој проект:

- **Поле:** земјоделско земјиште на кое се одгледуваат различни типови на посеви во последователни сезони (плодоред), вклучувајќи: пченица, јачмен, овес, 'рж, пченка, компир, луцерка, детелина, сточна репка, афион, памук, лен, тутун, шеќерна репка, маслодајна репка, сусам, сончоглед, наут, леќа итн. кои се обработуваат барем еднаш во 5 години, како и овоштарници, лозови и шумски расадници, култивирани врбјаци за производство на прачки, овоштарници за јагоди, расадници на црница кои се користат за одгледување на свилена буба, хмељ итн.;
- **Градина:** земјоделско земјиште кое се користи за одгледување на зеленчук: домати, пиперки, зелка, праз, кромид, моркови, магдонос, боранија, како и земјиште засадено со цвеќиња и украсни растенија што се користат за продажба, расадници за украсни растенија и друго, а за чие одгледување е неопходно да има услови за наводнување (природни или вештачки);
- **Овоштарник:** земјоделско земјиште кое се користи за одгледување на овошје, маслинови градини, овоштарници за малини, капини и различни видови на ореви од кои се добиваат јаткасти плодови;
- **Лозје:** земјоделско земјиште кое се користи за одгледување на винова лоза, накалемена или саморастечко;
- **Ливада:** земјоделско земјиште на кое расте природна трева што се коси редовно;
- **Пасиште:** земјоделско земјиште на кое расте природна трева и кое служи исклучиво за пасење на добиток;
- **Шума:** земјоделско земјиште покриено со дрвја кои се одгледуваат за да бидат искористени како градежен материјал.

Во однос на **сопственичкиот статус** засегањатото земјиште може да се подели во три категории:

- 1) Земјиште во сопственост на приватни лица: поединечни или повеќе сопственици;
- 2) Земјиште во сопственост на Владата на Република Македонија; и
- 3) Земјиште во мешана сопственост (државно и приватно земјиште).

Земјиштето кое е во сопственост на приватни лица мора да се надомести при процесот на експропријација. Земјиштето во државна сопственост не мора да се наплати при одземањето, со оглед на сопственичкиот статус на ЈПДП, каде Владата на Република Македонија е сопственик на ова земјиште.

4.3.2. Влијание врз земјиштето

Површината низ која поминува експресниот пат е доминантно напуштено земјиште, иако има делови кои се многу активни и се користат за земјоделско производство.

Детални податоци за вкупното земјиште (бројот на парцели и засегањата површина) кое ќе биде експроприрано се дадени погоре во Табела 2.

4.3.3. Влијание врз посевите

Тимот за процена на посевите, составен од двајца лиценцирани проценители, обајцата земјоделски инженери, ја спроведе процената на посевите. Процената резултираше со податоците прикажани во следната табела.

Табела 8 Приказ на податоците за посевите, сопственичкиот статус на земјиштето, бројот на парцели и површина

Вид на земјиште во сопственост на:	физички лица		Република Македонија		ВКУПНО	
	Број на парцели	Површина (m ²)	Број на парцели	Површина (m ²)	Број на парцели	Површина (m ²)
Пченица	82	82117	41	166402	123	248519
Ливада	116	95445	46	31637	162	127082
Лозје	24	14927	13	27703	37	42630
Тутун	16	12746	5	6644	21	19390
Овоштарник	4	3555	15	38854	19	42409
Тикви	1	924	1	11891	2	12815
Детелина	2	1638	1	2341	3	3979
Сончоглед	0	0	1	5237	1	5237
Шума	14	13693	0	0	14	13693
Вкупно	259	225045	123	290709	382	515754

Повеќе детали за земјиштето и посевите засегнати со овој проект може да се најдат во Прилог 7.

4.3.4. Влијание врз дрвјата

Дрвната маса што ќе се одземе при процесот на експроприација е наведена во табелата подолу. Во принцип, нема да има висока стапка на загуба на дрвја во текот на изградбата на овој проект. Најголемата загуба на дрвја ќе се случи во катастарската општина Прналија каде ќе биде засегнат овоштарник со засадени бадемове дрвја кој припаѓа во државна сопственост.

Загуба на овоштарски дрвја ќе се јави и на приватното земјиште што треба да биде експроприрано. Имено, во катастарската општина Дамјан ќе бидат отстранети околу 100 дрва кајсија.

Вреди да се напомене дека бадемите не се третирани на соодветен начин со години. Нивниот продуктивен капацитет е паднат под просечното производство што би се јавило на оваа почва при нормални околности. Иако нивното производство е пониско од просечното, надоместот ќе се врши по тековни пазарни цени, без амортизација или деградација на продуктивноста. Надоместот за сите дрвја ќе се врши по тековни пазарни цени, без амортизација или деградација на продуктивноста.

Табела 9 Приказ на засегнатите дрвја и растенија

Овошни дрва	Орев	Кајсија	Јаболка	Круша	Сливи Џанки	Цреша	Бадем	Вкупно	Даб (м3)	Винови лози	Тиква (корен)
Драгово	0	0	0	11	27	0	0	38	0	0	0
Долани	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	12000
Селце	0	0	0	0	0	0	0	0	0,5	0	0
Лаковица	0	0	0	0	0	10	0	10	0	220	0
Лесковица	0	0	0	0	25	0	0	25	49	150	0
Радовиш вон град	2	0	5	2	0	0	0	9	0	770	0
Прналија	0	0	0	0	0	0	199	199	0	0	0
Ињево	0	0	0	0	0	0	0	0	0	600	0
Тополница	0	0	0	0	0	0	0	0	0	4260	0
Дамјан	12	147	0	0	0	0	0	159	0	2989	0
Вкупно	14	147	5	13	52	10	199	440	49,5	8989	12000

Во врска со процената на дабови дрвја, проценителите извршија процена на возрасните дабови дрвја, а резултатот од таа процена е претставен во десната колона на горната табела. Проценетата вредност од овој тип е наведена во поглавјето кое се бави со вредност и надомест.

За време на процената (датум на краен рок 19.07.2016 г.), беа регистрирани околу 12000 корени од тиква на поле во државна сопственост. Во текот на процесот на прибирање податоци не беше можно да се утврди кој ги засади и колку долго овие корени биле користени.

Табела 10 прикажува само дел од дрвната маса која се наоѓа на земјиште во државна сопственост.

Табела 10 Приказ на засегнатите овошни дрвја на земјиште во државна сопственост

Овошни дрва	Кајсија	Круша (15 год)	Сливи Џанки (15 год.)	Сливи Џанки (10 год.)	Цреша (4 год)	Бадем	Вкупно	Тиква (коренења)
Драгоево	0	11	12	15	0	0	38	0
Долани	0	0	0	0	0	0	0	12000
Лакавица	0	0	0	0	10	0	10	0
Лесковица	0	0	25	0	0	0	25	0
Прналија	0	0	0	0	0	199	199	0
Дамјан	47	0	0	0	0	0	47	0
Вкупно	47	11	37	15	10	199	319	12000

Просторниот отпечатокот на проектот минува низ некои парцели со винова лоза. Постојат 14 засегнати лозја во државна сопственост со 28,253 m² директно засегнато земјиште и 4,630 лози. На околу 10 од овие лозја во државна сопственост, сите лоцирани во Тополница, ќе има вкупна загуба на земјиште од 24,146m², со 3,870 лози. Бројот на парцели (лозја) во приватна сопственост изнесува 24, а загубата на земјиште ќе биде 14,927m², со 4,359 лози. Вкупниот број на лозови парцели што ќе бидат засегнати изнесува 38, со вкупно засегнатата површина од 43,180m². Тополница е најзасегнатата катастарска општина со 14 парцели и 25,647m² лозја што ќе бидат одземени, со 4,280 лози. Потоа, катастарската општина Дамјан трпи најголеми загуби со 8,554 m² земјиште од 10 приватни лозја и 2,644 лози. Во долната табела се дадени детални информации за загубата на лозја, сумирани податоци за засегнатата површина на лозја заедно со типот на засадени винова лоза.

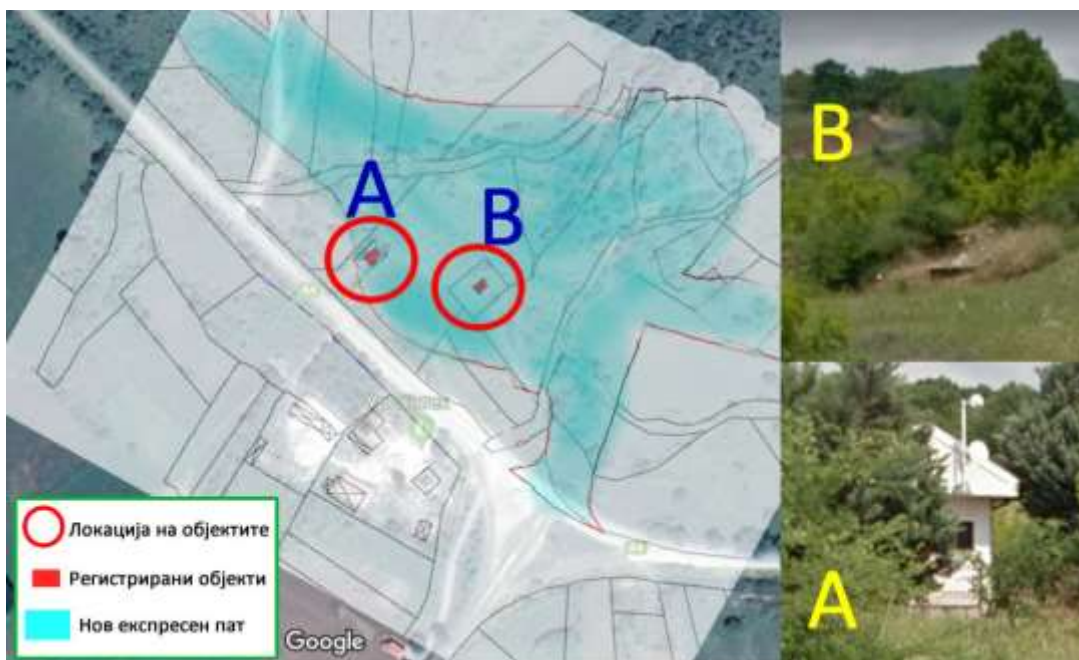
Табела 11 Приказ на засегнатата винова лоза

Лозје / Типови на лозје	Вранец (50)	Чокуз (15)	Вранец на шпалир (70)	Вранец на шпалир (50)	Вранец на шпалир (40)	Смедерев ка шпалир (70)	Шпалир (50)	Шпалир (20)	Вранец (70)	Вкупен Бр. Парели
Лесковица	0	1	0	0	0	0	0	0	0	1
Лаковица	0	1	0	0	0	0	0	0	0	1
Радовиш вон град	0	0	3	5	0	0	0	0	0	8
Ињево	0	0	2	0	1	0	0	0	0	3
Тополница	0	0	10	3	0	1	0	0	0	14
Дамјан	1	2	4	0	1	0	1	1	1	11
Вкупно	1	4	19	8	2	1	1	1	1	38
Лозје / Површина под лозје (м2)	Вранец (50)	Чокуз (15)	Вранец на шпалир (70)	Вранец на шпалир (50)	Вранец на шпалир (40)	Смедерев ка шпалир (70)	Шпалир (50)	Шпалир (20)	Вранец (70)	Вкупна површина
Лесковица	0	1042	0	0	0	0	0	0	0	1042
Лаковица	0	550	0	0	0	0	0	0	0	550
Радовиш вон град	0	0	2415	801	0	0	0	0	0	3216
Ињево	0	0	1299	0	864	0	0	0	0	2163
Тополница	0	0	24146	1090	0	411	0	0	0	25647
Дамјан	733	596	5337	0	1954	0	478	978	486	10562
Вкупно	733	2188	33197	1891	2818	411	478	978	486	43180
Лозје / Број на виновни лози	Вранец (50)	Чокуз (15)	Вранец на шпалир (70)	Вранец на шпалир (50)	Вранец на шпалир (40)	Смедерев ка шпалир (70)	Шпалир (50)	Шпалир (20)	Вранец (70)	Вкупен Бр. Дрва
Лесковица	0	150	0	0	0	0	0	0	0	150
Лаковица	0	220	0	0	0	0	0	0	0	220
Радовиш вон град	0	0	645	125	0	0	0	0	0	770
Ињево	0	0	400	0	200	0	0	0	0	600
Тополница	0	0	3870	200	0	190	0	0	0	4260
Дамјан	504	100	1665	0	300	0	50	50	320	2989
Вкупно	504	470	6580	325	500	190	50	50	320	8989

4.3.5. Влијание врз објектите/структурите

Мапата подолу ја прикажува раскрсницата помеѓу пристапниот пат на новиот експресен пат и постојниот магистрален пат. Во Елаборатот за експропријација се регистрирани две структури кои треба да се одземат. Објектот А (види ја сликата подолу) служи како телекомуникациски сервисен објект и ѝ припаѓа на телекомуникациската компанија Телеком. Објектот В е руина чија единствена видлива структура е фундаментот, основата на Објектот. Овој (В) објект е регистриран како државен имот, а неговата претходна намена е непозната.

Слика 6 Објекти регистрирани за експропријација

4.4. Влијание врз луѓето и комуналните ресурси

Не е потребно раселување на населението заради градежните активности поврзани со овој проект.

Не постои директно влијание врз регистрираните бизниси во областа. Има ограничено влијание врз средствата за живот, но ова главно се однесува на лицата кои одгледуваат грозје и на малкумината сопственици кои одгледуваат тутун. Сите лица чии средства за живот се засегнати не се потпираат единствено врз приходите од земјоделските активности, туку имаат и други семејни приходи, од плата или пензија.

Не е регистриран закуп на засегнатото земјиште, ниту во државна сопственост ниту во приватна сопственост. Во однос на земјиштето во државна сопственост, Министерството за земјоделство, шумарство и водостопанство потврди дека на предложената траса не постои закуп на државно земјиште.

Не постојат комунални ресурси или структури што ќе бидат засегнати со процесот на откуп на земјиштето.

5. Социо-економско истражување

5.1. Методолошки белешки

Истражувањето вклучуваше прашалник за проектната популација (Прилог 4), со цел да ги идентификува карактеристиките на сопствениците на земјиште, домаќинствата на ЛЗП, обезбедувањето на средства за живот во домаќинството, како и прашања кои првично би можеле да ја идентификуваат социјалната ранливост кај ЛЗС.

Социо-економското истражување беше спроведено во периодот 01-15 декември 2017 година, по комплетирање на пописот кој овозможи основни информации за засегнатата земјишна област (т.е. вкупната површина и површината што треба да се откупи, видот на употреба и категорија на земјиштето итн.) и целокупниот имот лоциран во нејзини рамки (пр. структури, посеви, дрвја, овоштарници, бизниси итн.).

Методологијата за избор на примерок и број на испитаници се базираше врз податоците од истражувањата на земјиштето и посевите. По деталниот преглед на проценетата вредност за надомест на изгубено земјиште, беше забележано дека 86 парцели (со 112 сопственици) ќе добијат надомест што го надминува износот на просечната месечна плата³ во земјата. Само 28 од овие 86 парцели ќе бидат компензирани за одгледување посеви и/или дрвја во вкупен износ што достигнува 50% и повеќе од просечната плата во земјата. Само 14 парцели (од 28) ќе бидат компензирани за одгледување посеви и/или дрвја во вкупна вредност што ја надминува просечната плата во земјата.

Кон бројката од 86 засегнати парцели (беа идентификувани 86 корисници помеѓу сите 112 сопственици), додадовме уште 10% од вкупниот број (305) сопственици, за да се избегне потенцијалната статистичка грешка. Тоа сочинува вкупен примерок од 116 испитаници. Како што е нормално за општествените истражувања, 11 сопственици не одговорија на истражувањето. Тие или не беа достапни (некои се преселени во странство), или едноставно не сакаа да учествуваат, или пак споделуваа податоци со

³Ноември 2017 = 23.196,00 МКД (еквивалентно на 376EUR, или 445USD, или 333GBP)

непознати лица (анкетари). Нивниот број беше компензиран со други засегнати сопственици, случајно избрани.

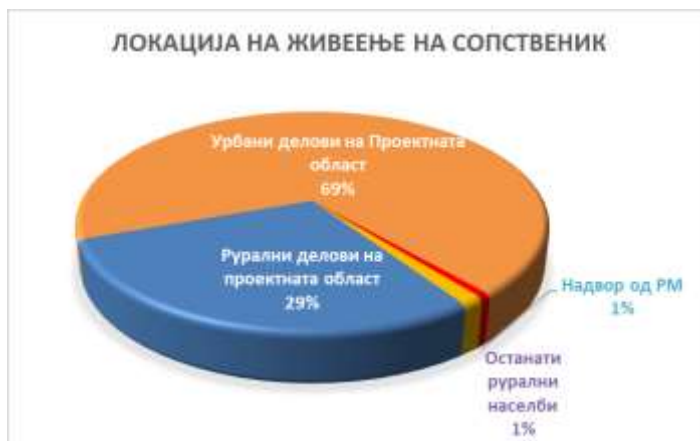
Интервјуата се одржуваа приватно, главно во домовите на испитаниците, а некои се одржуваа и на јавни локации, по барање на испитаниците. Двајца многу искусни анкетари, обајцата социолози, го испитуваа целниот примерок на ЛЗП. Резултатите од соцо-економската студија спроведена со учество на потенцијално раселените лица се претставени подолу.

5.2. Демографски карактеристики на засегнатото население

Социо-економското истражување на лицата засегнати со проектот вклучи 116 испитаници. 90 од нив живеат во урбаните средини на проектната област, односно Штип (55) и Радовиш (35), додека 24 лица (12 во Тополница, 10 во Дамјан, 2 во Ињево) живеат во руралниот дел од отпечатокот на проектот. Еден сопственик, користејќи го зимскиот одмор, беше присутен за време на пописот, но во последните 8 години има постојано живеалиште во Австрија заедно со неговото семејство. Друга сопственичка одговараше наместо нејзината мајка; сопственичката живее во друга урбана средина – Неготино, но би требало да го наследи засегнатиот имот од мајка си.

Следната слика дава преглед на местото на живеење на испитаниците. Сосема е јасно дека најголем дел од испитаниците живеат во најблиската урбана средина (Штип или Радовиш).

Слика 7 Преглед на местото на живеење на испитаниците

Севкупно, 114 од испитаниците беа мажи, а само 2 жени (1 во Тополница, 1 во Неготино). Во руралниот дел на проектната област беа анкетирани вкупно 23 мажи, додека во урбаните средини таа бројка изнесува 90 мажи.

Старосната група 55-64 години сочинува најголем дел од испитаните ЛЗП. 35 лица од оваа старосна група живеат во урбани средини, додека 11 лица живеат во рурални средини. По голем дел од испитаниците се лица постари од 45 години. Старосните групи 45-54 години и 65+ години сочинуваат по 24% поединечно од вкупниот број испитаници. Овие три старосни групи заедно сочинуваат повеќе од 88% од испитаниците. Следната табела го прикажува уделот на секоја од старосните групи во вкупниот број на испитани ЛЗП.

Табела 12 Број на испитаници според место на живеење и возраст

Место на живеење, според Возрасни групи	15-24	25-34	35-44	45-54	55-64	65+	Без одговор	Вкупно
Рурални делови на проектната област	0	0	1	4	11	7	1	24
Урбани делови на Проектната област	1	1	6	23	35	21	3	90
Надвор од РМ	0	0	0	1	0	0	0	1
Останати рурални населби	0	0	1	0	0	0	0	1
Вкупно	1	1	8	28	46	28	4	116

Испитаниците во социо-економското истражување се од четири различни етнички групи. Точно 96 лица (83 од урбани средини и 11 од рурални средини, како и останатите 2 кои живеат надвор од проектната област) се изјаснуваат како Македонци. Само 16 лица имаат турско етничко потекло, 1 лице има ромско, а 2 лица српско потекло. ЛЗП од турско етничко потекло живеат во руралната средина Тополница, додека останатите 4 лица живеат во Штип и Радовиш (по 2 лица во обата градови). ЛЗП од македонско етничко потекло доминантно живеат во урбаните средини на проектната област, освен 11 лица кои живеат во руралните средини на проектната област. Преостанатите лица живеат во урбаните средини, освен 1 лице кое се нема изјаснето за своето етничко потекло, а кое живее во рурална средина.

Следната слика го прикажува етничкото потекло на испитаниците во социо-економското истражување.

Слика 8 Етничко потекло на испитаните ЛЗП

Слична распределба на податоците за етничкото потекло се јавува и кај податоците кои се однесуваат на вероисповедта. Сите ЛЗП од турско етничко потекло ѝ припаѓаат на муслиманската вероисповед.

Табела 13 Религиска припадност на испитаниците

Вероисповед	Православни христијани	Муслимани	Без одговор	Вкупно
Рурални делови на проектната област	11	12	1	24
Урбани делови на Проектната област	84	4	2	90
Надвор од РМ	1	0	0	1
Останати рурални населби	1	0	0	1
Вкупно	97	16	3	116

Во однос на образовната позадина на ЛЗП, постои релативна разновидност, иако се видливи обрасците на концентрација на образовната структура. ЛЗП кои живеат во руралните средини најчесто имаат основно образование, што не е случај со лицата кои живеат во урбаните области од кои 3/4 имаат завршено средно образование.

Следната табела дава преглед на состојбата со завршеното образование на испитаните ЛЗП.

Табела 14 Завршено образование на испитаните ЛЗП

Комплетирани образование	Без образование	Четврто и некомплетно основно	Основно училиште	Виша школа	Висока (Додипломски)	без одговор	Вкупно
Урбани делови на Проектната област	1	20	2	0	0	1	24
Надвор од РМ	0	14	67	1	3	5	90
Останати рурални населби	0	0	1	0	0	0	1
Рурални делови на проектната област	0	0	1	0	0	0	1
Вкупно	1	34	71	1	3	6	116

5.3. Домаќинства и живеалишта

Важноста на разбирањето на модалитетите на живеење лежи во потребата правилно да се идентификува потенцијалната ранливост која може да биде засегната со проектните активности. Обично, домаќинствата со постари лица, со повеќе деца, со зависни членови, домаќинствата кои живеат во изнајмени живеалишта итн. се со поголем ризик да доживеат негативни влијанија и се помалку отпорни на нив отколку домаќинствата кои живеат во опкружување што ги нема овие карактеристики.

Испитаните ЛЗП живеат во различни животни средини. 92 од нив живеат во урбани средини, додека само 24 лица живеат во рурални средини. Сите 24 лица кои живеат во руралните делови од проектната област домуваат во куќа, додека 76 од лицата кои живеат во урбани средини домуваат во куќа. Преостанатите 16 лица домуваат во стан (зграда).

Не сите домаќинства на ЛЗП се составени од единечно семејно јадро. Истражувањето воочи различни модалитети на живеење.

Видовите на домаќинства кои се презентирани овде се делат на: домаќинство со едно лице, нуклеарно, проширено и композитно домаќинство. Нуклеарното домаќинство, дефинирано како домаќинство кое е составено од едно семејно јадро, може да се подели на: семејство на брачна двојка – со или без дете/-ца, татко со или без дете/-ца и мајка со или без дете/-ца.

Проширеното домаќинство е дефинирано како домаќинство составено од некои од следните карактеристики:

- Едно семејно јадро и други лица поврзани со јадрото, на пример, татко со дете/-ца и друг/-и роднина/-и или само брачна двојка со друг/-и роднина/-и;
- Две или повеќе семејни јадра кои се меѓусебно поврзани без други лица, на пример, само две или повеќе брачни двојки со дете/-ца;
- Две или повеќе семејни јадра кои се меѓусебно поврзани, плус други лица поврзани со барем едно од јадрата, на пример, две или повеќе брачни двојки со друг/-и роднина/-и;
- Две или повеќе лица кои се меѓусебно поврзани, при што ниту едно од нив не претставува семејно јадро.

Композитното домаќинство е дефинирано како домаќинство составено од некои од следните карактеристики:

- Едно семејно јадро, плус други лица, од кои некои се а други не се поврзани со јадрото, на пример, мајка со дете/-ца и други лица кои се роднини и лица кои не се роднини;
- Едно семејно јадро, плус други лица, од кои ни едно не е поврзано со јадрото, на пример, татко со дете/-ца и други лица кои не се роднини;

- c) Две или повеќе семејни јадра кои се меѓусебно поврзани, плус други лица, од кои некои се поврзани со барем едно од јадрата а некои не се поврзани со ниту едно јадро, на пример, две или повеќе брачни двојки со други роднини и со лица кои не се роднини;
- d) Две или повеќе семејни јадра кои се меѓусебно поврзани, плус други лица, од кои ни едно не е поврзано со кое било од јадрата, на пример, две или повеќе брачни двојки од кои една или повеќе со дете/-ца и со лица кои не се роднини;
- e) Две или повеќе семејни јадра кои не се меѓусебно поврзани, со или без други лица;
- f) Две или повеќе лица кои се меѓусебно поврзани, но ниту едно од нив не претставува семејно јадро, плус други лица кои не се роднини;
- g) Само лица кои не се роднини;

Следната табела дава преглед на структурата на домаќинствата на испитаните ЛЗП.

Табела 15 Вид на домаќинство во коешто живеат испитаните ЛЗП

Тип на домаќинство	Едночлено домаќинство	Нуклеарно домаќинство	Проширено домаќинство	Композитно домаќинство	Без одговор	Вкупно
Рурални делови на проектната област	0	22	1	0	1	24
Урбани делови на Проектната област	2	81	3	0	4	90
Надвор од РМ	0	1	0	0	0	1
Останати рурални населби	0	1	0	0	0	1
Вкупно	2	105	4	0	5	116

Согласно бројот на лица кои живеат во секое од испитаните домаќинства, следната табела дава детални информации за составот на домаќинствата. Повеќето домаќинства во градовите се составени од два члена, а исто така има и домаќинства составени од три или четири члена. Половина од руралните домаќинства се составени само од два члена.

Табела 16 Број на лица во испитаните домаќинства

Вкупен број на лица во домаќинството	1	2	3	4	5	6	No Answer	Total
Рурални делови на проектната област	0	12	1	4	4	2	1	24
Урбани делови на Проектната област	2	38	18	20	7	1	4	90
Надвор од РМ	0	0	0	1	0	0	0	1
Останати рурални населби	0	0	0	0	1	0	0	1
Вкупно	2	50	19	25	12	3	5	116

Тип на домаќинство	Едночлено домаќинство	Нуклеарно домаќинство	Проширено домаќинство	Композитно домаќинство	Без одговор	Вкупно
Рурални делови на проектната област	0	22	1	0	1	24
Урбани делови на Проектната област	2	81	3	0	4	90
Надвор од РМ	0	1	0	0	0	1
Останати урбани населби	0	1	0	0	0	1
Вкупно	2	105	4	0	5	116

Во руралните средини има 5 домаќинства со 7 лица кои се над 65-годишна возраст. 4 домаќинства со 6 лица над 65 години живеат во урбаните делови на проектната област. Иако истите може да бидат идентификувани како потенцијални случаи на ранливи групи, малку е веројатно дека овој проект ќе предизвика позначителен стрес кој не би можел да се ублажи со предложените компензациски мерки.

Има 30 деца на претшколска возраст (до 6 години), кои живеат во 17 домаќинства во урбаните средини. Во руралните средини има 5 домаќинства со 6 деца под 6 години, од кои 2 деца се од Тополница. Децата во урбаните средини живеат со нивните родители чии средства за живот главно се засновани врз приходи од плата. Во овие случаи не е идентификувана ранливост предизвикана од проектот.

Има 2 рурални домаќинства со 4 студенти (3 студенти во Тополница, 1 студент во Дамјан). 4 од урбаните домаќинства имаат вкупно 6 студенти, со 2 домаќинства кои имаат 3 студенти, во обата градови Штип и Радовиш.

Во Штип има само едно домаќинство со 1 лице кое е зависно (лице со посебни потреби). Сепак, ова домаќинство не го обработува своето земјиште, туку се потпира врз приходи од плата и социјалната помош за лицето со посебни потреби. Проектот не може да предизвика ранливост кај ова домаќинство.

5.4. Користење на земјиштето и средствата за живот

Историски гледано, областите засегнати со проектот се познати по нивната земјоделска намена. Делови од земјиштето сè уште активно се користат за обезбедување средства за живот на локалното население, иако одредени делови се комплетно напуштени.

Следната табела го покажува степенот на користење на земјиштето од страна на испитаните ЛЗП. 54.3% континуирано го користат земјиштето за земјоделски активности, додека 11 ЛЗП повремено го користат земјиштето во своја сопственост за земјоделски активности. Само 1 сопственик изнајмува дел од земјиштето, додека 1/3 од сопствениците воопшто не го користат земјиштето.

Табела 17 Користење на земјиштето за земјоделска намена

Употреба на засегнатото земјиште	Редовно	Повремено	Не се користи	изнајмува	Без одговор	Вкупно
Рурални делови на проектната област	19	4	0	0	1	24
Урбани делови на Проектната област	44	5	39	1	1	90
Надвор од РМ	0	1	0	0	0	1
Останати урбани населби	0	1	0	0	0	1
Вкупно	63	11	39	1	2	116

Повеќе за деталните шеми на користење на земјиштето од страна на испитаниот примерок на засегнати сопственици на земјиште може да се најде во Прилог 8.

Според истражувањето на посевите, оние ЛЗП кои живеат во руралните средини го користат своето земјиште за одгледување на тутун (8), пченица (6), праски (1), детелина (2), овошје (2), кајсија (1), компир (1), винова лоза (2). Оние сопственици кои живеат во урбаните центри во близина на проектната област исто така одгледуваат тутун (9), пченица (17), овошје (3), винова лоза (17), пченка (1), 'рж (1), јачмен (1).

Оние 3 земјоделци кои закупуваат државно земјиште имаат право да добијат надомест за посевите доколку градежните работи започнат пред жетвата. Тие ќе го изменат својот договор со Министерството за земјоделство, шумарство и водостопанство за да плаќаат пониска закупнина само за земјиштето што ќе го користат во рамки на преостанатиот дел од договорениот период, или да добијат друго државно земјиште во близина.

Во Дамјан има 10 домаќинства од кои само 3 се целосно земјоделски домаќинства. Обете домаќинства во Ињево се земјоделски. Во Тополница (рурален дел) 9 од 12 се целосно земјоделски домаќинства. Едно од овие 12 домаќинства има член во странство кој испраќа одредена сума на пари како поддршка за невработениот брат. Други две домаќинства имаат вработен, по еден во секое домаќинство, кој носи месечна плата. Вкупно, во руралните средини има 9 лица (7 домаќинства) кои работат за плата.

Во урбаните средини на проектната област има 44 домаќинства без вработен член, што значи дека нивниот приход⁴ се обезбедува единствено преку земјоделски активности, дознаки, пензија или

⁴ Терминот приход треба да се сфати во економски рамки, а не само во финансиска смисла. Имено, и чувањето добиток претставува приход, но не во финансиска смисла, туку во натура. Сопственикот на добиток од него добива

самовработување. Преостанатите 46 домаќинства се зависни од плати како примарен приход, пензија и други видови на приход. Нема домаќинства без приходи.

Активностите преку кои се обезбедуваат средствата за живот се поделени во четири групи:

- 1) Земјоделска дејност (градинарство, овоштарство, сточарство и живинарство, одгледување винови лози, култивирање посеви, шумарство);
- 2) Редовни приходи (плата, пензија, камата, закупнина, социјални трансфери);
- 3) Бизнис (малопродажба, услуги, производство);
- 4) Други приходи (сезонска работа, дознаки).

Секоја од четирите ставки се смета за извор на приход. Колку се поголеми изворите на приход на испитаните домаќинства, толку е поголема нивната отпорност кон проектните активности. Следната табела нуди преглед на изворите на приход на испитаните ЛЗП.

Табела 18 Вкупен број на активности кои обезбедуваат средства за живот во домаќинствата

Број на извори на приход	1	2	3	4	5	6	7	Нема одговор	Вкупно
Рурален дел од проектната област	0	1	1	5	4	9	1	1	22
Урбан дел од проектната област	36	14	16	9	8	2	1	2	88
Странство	1	0	0	0	0	0	0	0	1
Други урбани средини	1	0	0	0	0	0	0	0	1
Вкупно	38	15	17	14	12	11	2	3	112

Следната табела покажува колку од испитаните домаќинства имаат приходи од различни видови на активности (наведени погоре). Оние кои живеат во градовите главно се потпираат врз приходот од плати и делумно од земјоделски активности. Оние кои живеат во руралните области, настрана од тоа што се бават со земјоделски активности за лична употреба, дел од производите продаваат на пазар.

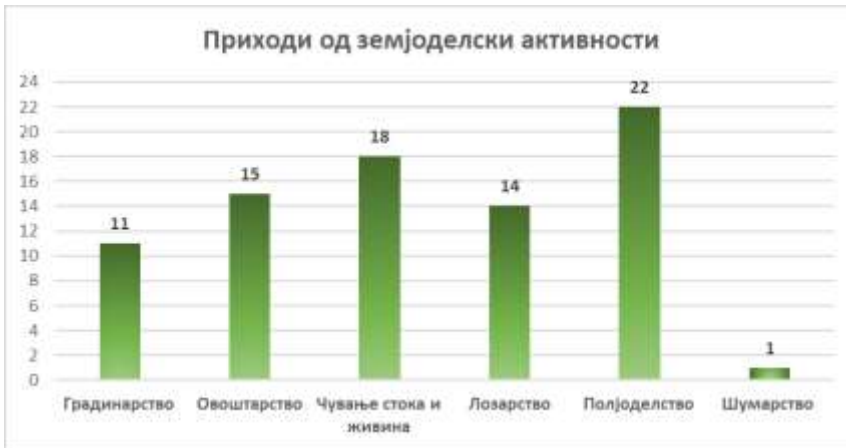
Табела 19 Извори на приход од различни видови на активности

Извори на приход од различни видови на активности	1	2	3	Нема одговор	Вкупно
Рурален дел од проектната област	0	18	5	1	24
Урбан дел од проектната област	44	31	14	1	90
Странство	1	0	0	0	1
Други урбани средини	1	0	0	0	1
Вкупно	46	49	19	2	116

ЛЗП кои живеат во руралните средини се многу активни во смисла на земјоделска дејност. Од вкупно 24 домаќинства, 22 се бават со култивирање посеви, 18 со сточарство и живинарство, 15 со овоштарство, 14 со одгледување винова лоза, 11 со градинарски култури и само 1 со шумарство (види ја следната слика).

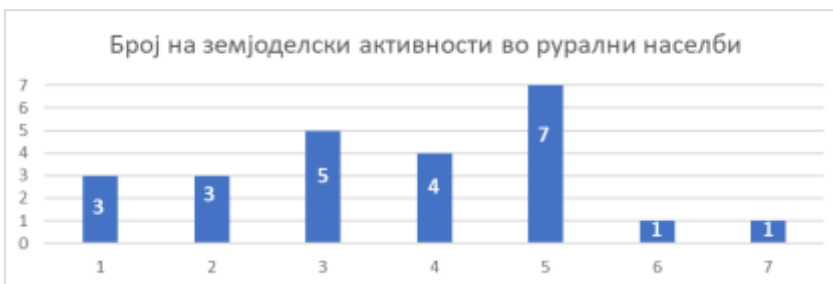
Слика 9 Број на рурални домаќинства чијшто приход доаѓа од земјоделска дејност

производи кои може да донесат профит (со продажба) или да се користат во домаќинството. Ако домаќинството нема сопствен добиток или живина, мора да ги купи тие производи на пазар. Значи, овој тип на одржлива економија исто така се смета за извор на приход, без оглед дали се користи за лични потреби или се продава на пазар. Оттука, секоја активност која носи одредена добивка (парична или во натура) се смета за извор на приход.

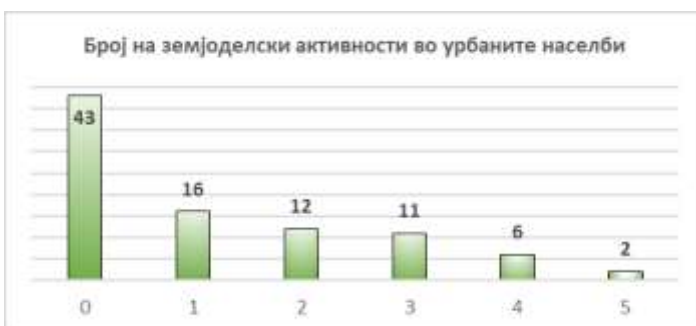
Во однос на бројот на извршени земјоделски активности од страна на секое засегнато домаќинство од руралните средини на проектната област, следната слика дава јасен приказ за бројот на домаќинства и бројот на земјоделски активности со кои се бават истите. Има 7 домаќинства кои се бават со 5 или 6 земјоделски активности, 5 домаќинства се бават со 3 земјоделски активности, 4 домаќинства со 4 земјоделски активности итн.

Слика 10 Број на земјоделски активности на секое од испитаните рурални домаќинства

Приходот од земјоделство на испитаните ЛЗП кои живеат во урбаните средини е даден во табелата подолу. 43 домаќинства не пријавиле никаква земјоделска дејност на нивното земјиште, додека 47 се бават со земјоделска дејност, од кои 16 домаќинства вршат по една дејност (7 одгледуваат винови лози, 5 посеви итн.). Вкупно, 2 домаќинства се бават со шумарство, 7 домаќинства со градинарство, 9 домаќинства имаат овоштарници, 26 домаќинства одгледуваат винова лоза, 28 домаќинства се бават со сточарство и живинарство, а 35 домаќинства култивираат посеви или насади.

Слика 11 Број на земјоделски активности на секое од испитаните урбани домаќинства

Табела 20 Број на извори на постојан приход во домаќинствата

Извори на постојан приход	1	2	3	Вкупно
Рурален дел од проектната област	6	0	1	7
Урбан дел од проектната област	59	8	0	67
Странство	1	0	0	1
Други урбани средини	1	0	0	1
Вкупно	67	8	1	76

Има 76 од 116 домаќинства кои се потпираат врз постојан приход од плата (51), пензија (24), закупнина (1) или камата за изнајмување стан (1). 7 рурални домаќинства имаат постојан приход од плата или пензија. Едно од овие 7 рурални домаќинства во проектната област има 3 вработени членови под својот покрив, додека едно домаќинство има 1 вработен член. Преостанатите 5 домаќинства примаат пензија.

Намалувањето на приходите како резултат на процесот на одземање на земјиштето не се смета дека ќе предизвика позначителна ранливост кај засегнатите домаќинства. Редовниот приход врз кој се потпираат засегнатите домаќинства претставува цврста основа за минимизирање на потенцијалната ранливост која обично се јавува заедно со линеарните инфраструктурни проекти. Дополнително, земјоделската активност во рамки на проектната област не се смета за активност од висок обем за да се очекува дека средствата за живот на ЛЗП би биле погодени во правец на зголемување на социјалната ранливост.

Посевите кои се одгледуваат во рамки на засегнатите домаќинства се повеќегодишни (со исклучок на виновата лоза и овошните дрвја), па, доколку засегнатите лица одлучат да продолжат со земјоделските активности по загубата на земјиштето, можат слободно да изберат дали да купат нова парцела со која ќе ја заменат претходната, гледано од економска перспектива, и да продолжат со практикување на претходните земјоделски активности, или пак да ги променат практиките за обезбедување на средства за живот, за што се согласни повеќето засегнати лица, а со оглед на ниските приходи од земјоделство и големата надворешна миграција на младите од проектната област.

5.5. Ранливи групи

Одредени поединци или групи се сметаат за поранливи отколку поголемиот дел од засегнатото население и, доколку бидат засегнати со Проектот, треба да се спроведат посебни мерки за обнова на средствата за живот и/или помошни мерки. Ранливите групи вклучуваат:

- неформални корисници на засегнато земјиште кои немаат сопствен извор на приход или имот;
- сопственици на неформални станбени објекти (изградени без градежна дозвола), без друг имот или место за живеење;
- лица чии приходи/средства за живот зависат од засегнатото земјиште, при што тоа е единственото земјиште кое го поседуваат или користат;
- едночлени домаќинства на постари лица, домаќинства на самохрани родители, домаќинства со повеќе членови итн. кои мора да бидат физички преместени;
- лица засегнати од физичко и/или економско раселување чиј социо-економски статус е низок, на пример, лица кои се корисници на социјална помош;

- неписмени лица кои можат да имаат потешкотии при пристапот до информации во однос на Проектот и откупот на земјиште или при разбирањето на договорите и други значајни документи итн.

По деталното разгледување на собраните податоци, како и врз основа на информациите добиени во текот на посетите и реализацијата на прашалникот, се потврдува дека нема ранливи групи кои би можеле да бидат засегнати со овој проект.

6. Правна рамка

6.1. Национално законодавство

Правните акти во Република Македонија кои ги регулираат прашањата за стекнување права во државна сопственост над парцели во приватна сопственост, а врз основа на неопходната јавна потреба за изградба на патна инфраструктура, се:

- Закон за експропријација (Службен весник на РМ, бр. 95/12, 131/12, 24/13, 27/14, 104/15, 192/15, 23/16, 178/16);
- Закон за јавни патишта (Службен весник на РМ, бр. 84/08; 52/09; 114/09; 124/10; 23/11; 53/11; 44/12; 168/12; 163/13; 187/13; 39/14; 42/14; 166/14, 44/15, 116/15, 150/15, 31/16, 71/16);
- Закон за градење (Службен весник на РМ, бр. 130/09, 124/10, 18/11, 36/11, 54/11, 13/12, 144/12, 25/13, 79/13, 137/13, 163/13, 27/14, 28/14, 42/14, 115/14, 149/14, 187/14, 44/15, 129/15, 217/15, 226/15, 30/16, 31/16, 39/16, 71/16, 132/16).
- Закон за процена (Службен весник на РМ, бр. 115/10, 158/11, 185/11, 64/12, 188/14, 104/15, 153/15, 192/15, 30/16)
- Закон за слободен пристап до информации од јавен интерес (Службен весник на РМ, бр. 13/06, 86/08, 06/10, 42/14, 148/15, 55/16)
- Методологија за процена на пазарната вредност на недвижен имот (Службен весник на РМ, бр. 54/12)
- Правилник за метод на катастарска класификација и одредување и регистрација на промената на катастарската култура и земјишна класа (Службен весник на РМ, бр. 144/13, 95/15)
- Закон за постапување по бесправно изградени проекти (Службен весник на РМ, бр. 23/11, 54/11, 155/12, 53/13, 72/13, 44/14, 115/14, 199/14, 124/15, 129/15, 217/15, 31/16)
- Закон за сопственост и други сопственички права врз недвижности (Службен весник на РМ, бр. 18/01, 99/08, 139/09 and 35/10);
- Закон за постапување по претставки и предлози (Службен весник на РМ, бр. 82/2008, 13/13, 156/15, 193/15);
- Закон за катастар на недвижности (Службен весник на РМ, бр. 55/13, 41/14, 115/14, 116/15, 153/15, 192/15, 61/16);

6.2. Македонска правна рамка за социјални прашања

Социјалниот домен е столбот на секој закон. Правните акти од социјалниот домен кои се особено значајни за овој проект се:

- Закон за социјална заштита (Службен весник на РМ, бр. 79/09, 148/13, 164/13, 187/13, 38/14, 44/14, 116/14, 180/14, 33/15, 72/15, 104/15, 150/15, 173/15, 192/18, 30/16)

- Закон за пензиско и инвалидско осигурување (Службен весник на РМ, бр. 53/13, 170/13, 43/14, 44/14, 97/14, 113/14, 160/14, 188/14, 20/15, 61/15, 97/15, 129/15, 147/15, 154/15, 173/15, 217/15, 27/16, 120/16, 132/16)
- Закон за домување (Службен весник на РМ, бр. 99/09, 57/10, 36/11, 54/11, 13/12, 55/13, 163/13, 42/14, 199/14, 146/15, 31/16)
- Закон за здравствена заштита (Службен весник на РМ, бр. 43/12, 145/12, 87/13, 164/13, 39/14, 43/14, 132/14, 188/14, 10/15, 61/15, 154/15, 132/15, 154/15, 192/15, 37/16)
- Закон за јавно здравје (Службен весник на РМ, бр. 22/10, 136/11, 144/14, 149/15, 37/16)
- Закон за санитарна и здравствена инспекција (Службен весник на РМ, бр. 71/06, 139/08, 88/10, 18/11, 53/11, 164/13, 43/14, 144/14, 51/15, 150/15, 37/16)
- Закон за еднакви можности на жените и мажите (Службен весник на РМ, бр. 06/12, 166/14, 150/15, 201/15)
- Закон за безбедност во сообраќајот (Службен весник на РМ, бр. 169/15, 55/16)
- Закон за безбедност и спасување (Службен весник на РМ, бр. 93/12, 41/14, 71/16, 106/16)

Социјалната заштита во Македонија се состои од услуги и придобивки кои се дел од системот за социјална заштита финансиран преку даноци (социјална превенција – која според Законот за социјална заштита вклучува – образовна и советодавна работа, развој на формите за самопомош, волонтерска работа итн., институционална грижа, вонинституционална грижа и парична помош) и од системот за социјално осигурување заснован на придонеси (пензиско и инвалидско осигурување, здравствено и осигурување во случај на невработеност).

Законот за пензиско и инвалидско осигурување го дефинира задолжителното пензиско осигурување на работниците под договор за работа и на физичките лица кои вршат дејност, основите на капитално финансираното пензиско осигурување, како и посебните услови под кои одделни категории на осигуреници ги остваруваат правата од пензиско и инвалидско осигурување. Правата кои произлегуваат од пензиското и инвалидско осигурување се следните: право на старосна пензија, право на инвалидска пензија, право на преместување на друго адекватно работно место, право на адекватно вработување, право на преквалификација или повисока квалификација и право на адекватен финансиски надомест, право на семејна пензија, право на месечен надомест за телесно оштетување и право на минимална пензија.

Клучната точка од социјална перспектива која е релевантна за овој проект, а се наоѓа во Законот за домување, е тоа што се предвидува можност за изнајмување на станови во државна сопственост на социјално загрозени и бездомни лица во согласност со Законот за социјална заштита. Овој Закон се бави, помеѓу другите работи, и со прашањето на социјалното домување и домувањето на ранливите групи (деца без родители или без родителска грижа, корисници на социјална и постојана финансиска помош, лица засегнати од природни катастрофи, лица со попреченост и лица кои имаат потреба за помош и грижа од други лица, социјално загрозени лица кои припаѓаат на ромската заедница, самохрани родители со малолетни деца).

Законот за еднакви можности на жените и мажите ги дефинира основните и посебните мерки за воспоставување еднакви можности на жените и мажите, надлежностите, задачите и обврските на одговорните субјекти за обезбедување на еднакви можности, процедурата за утврдување на нееднаков третман на жените и мажите и слични прашања. Законот има за цел да го промовира принципот на

воспоставување еднакви можности за жените и мажите во политиката, економијата, социјалната и образовната сфера, како и во сите други области на општествениот живот.

6.2.1. Процес на експропријација

Македонското законодавство се бави со принудното раселување и обновата на средствата за живот во својата законска рамка за експропријација, со основна идеја дека сопствениците на имоти треба да бидат компензирани за нивните загуби, најчесто во парични средства.

Кратко претставување на процесот на експропријација е понудено во Прилог 1.

Законот за експропријација (Службен весник на РМ, бр. 95/12, 131/12, 24/13, 27/14, 104/15, 192/15, 23/16, 178/16) ја регулира процедурата за експропријација на имот за проекти кои се од јавен интерес и поврзаните права за недвижност (недвижен имот). Изградба на линеарна инфраструктура, во случајот експресен пат, спаѓа во проекти од национален/јавен интерес. Правното оправдание зошто се смета дека овој проект е од јавен интерес се поднесува заедно со барањето за експропријација (како дел од истиот процес), до Државниот правобранител, од страна на корисникот на експропријацијата. Државниот правобранител на Република Македонија исто така ги претставува државните компании, фондови, агенции, сектори, јавни институции, трговски компании и други институции основани од Владата. За овој проект, Владата на Република Македонија ја прифати иницијативата за експропријација, а истата ја спроведува Државниот правобранител.

Органот за експропријација, по предлогот за експропријација, закажува расправа на која ги повикува сопственикот на недвижноста или носителите на други сопственички права врз недвижноста која е предмет на експропријација и предлагачот на експропријацијата. На сослушувањето се утврдува постоењето на јавниот интерес, потоа правото на сопственост и други сопственички права, како и видот и обемот на надомест и други факти и околности кои се релевантни за процесот на експропријација.

Органот е должен, по доставување на предлогот за експропријација до сопственикот на недвижноста или до носителите на други сопственички права врз недвижноста, да закаже и одржи расправа по предлогот во рок од 15 дена од поднесувањето на предлогот до сопственикот на недвижноста или до носителите на други сопственички права врз недвижноста.

Расправата може да заврши со договор за надомест (исплата во пари или друга соодветна недвижност), како и за висината на надоместот, доколку е утврден во парични средства, и рокот за исплата. Со потпишувањето на овој договор, кој има својство на извршен документ, се смета дека процесот на експропријација и процедурата за утврдување на надоместот се комплетирани и завршени.

Доколку не се постигне договор, органот за експропријација, врз основа на фактите утврдени во процедурата, ќе донесе одлука за експропријација. Одлуката може да се обжали до Извршниот суд во рок од 15 дена од приемот на одлуката.

Министерството за земјоделство, шумарство и водостопанство го издава земјоделското земјиште во државна сопственост на закупци. Ова министерство го раскинува постојниот договор со закупците и потпишува нов со истите услови како и претходно, но без површината на земјиште што ќе се одземе. ЈГДП ќе ги компензира овие закупци, со употреба на истата методологија како за сопствениците на земјиштето, но без надомест за земјиштето.

Другите клучни аспекти од Законот за експропријација се наведени подолу:

Надомест - Член 18: „За експроприраната недвижност припаѓа праведен надомест кој не може да биде понизок од пазарната вредност на недвижноста. Пазарната вредност на недвижноста се утврдува под условите утврдени со овој закон, според методологија, правила и стандарди согласно Законот за процена. Правото на надомест за експроприрана недвижност не застарува.“ Член 37 наведува дека пазарната вредност на експроприраната недвижност и на недвижноста дадена како надомест ќе биде утврдена од страна на овластен проценител, согласно Законот за процена. Надоместот за експроприрана недвижност обично се утврдува во парични средства, доколку поранешниот сопственик или носителите на други сопственички права и предлагачот на експропријацијата не се договорат поинаку.

Сопственикот на експроприраната недвижност исто така има право на надомест за посеви, насади, шуми на земјиштето и овошки, доколку истите не се внесени во пазарната вредност на земјиштето. Сопственикот на експроприраното земјиште нема право на надомест за вложувањата извршени по денот на поднесување на предлогот за експропријација.

Доколку на имотот што ќе се експроприра се врши економска активност, при одредување на надоместот за експропријација треба да се земе предвид и ефектот од нарушувањето на оваа активност. Висината на надоместот треба да биде утврдена од експерт, согласно Законот за процена.

Предлогот за експропријација, одвоено за секоја поединечна недвижност, содржи информации за:

- Предлагачот на експропријацијата;
- Недвижноста за која се предлага експропријација;
- Сопственикот на недвижноста (лично име или назив, место на живеење, седиште);
- Носителите на други права врз недвижноста (лично име или назив, место на живеење, седиште);
- Тип на објектот или изведувачки работи за кои се предлага експропријацијата.

Предлогот за експропријација се поднесува придружен со следната документација:

- Извадок од актот за просторно планирање или одобрен проект за инфраструктура;
- Геодетски елаборат со нумерички податоци за недвижноста за која се предлага експропријација;
- Понуда за надомест еквивалентен со пазарната вредност на недвижноста утврдена од овластен проценител во согласност со Законот за процена;
- Имотен лист за недвижноста за која се предлага експропријација;
- Доказ дека средствата за надомест се резервирани на соодветно место.

Покрај Законот за експропријација, одредби од Уставот и Законот за сопственост и други стварни права се исто така релевантни при процесот на откуп на земјиште и раселување:

- **Уставот на Република Македонија** гарантира правна заштита на сопственоста и наведува дека ниту едно лице не може да биде лишено од неговата/нејзината сопственост или правата кои произлегуваат од неа, освен кога се работи за јавен интерес утврден со закон. Доколку имотот е експроприран или пристапот до него е ограничен, тогаш е гарантиран правичен надомест кој нема да биде понизок од пазарната вредност на имотот.
- Според **Законот за сопственост и други стварни права**, ниту едно лице не смее да биде лишено од неговата/нејзината сопственост или правата кои произлегуваат од неа, освен кога се работи за јавен интерес утврден со закон или со акти за просторно планирање. Во случај на одземање

(целосна експропријација) или ограничување (нецелосна експропријација), гарантиран е правичен надомест кој не е понизок од пазарната вредност во времето на експропријацијата.

6.3. Рамка на политиката на ЕБОР

Проектот е одреден како проект од Категорија Б во рамки на Политиката за животна средина и социјални аспекти (2014) на ЕБОР.

Проектот треба да ги исполни барањата за откуп на земјиште, присилно раселување и економска дислокација како што се наведени во Политиката за животна средина и социјални аспекти (2014) на ЕБОР и во Барањата за изведба (БИ). Оваа рамка за откуп на земјиште и раселување (РОЗР) е развиена во согласност со БИ5 (откуп на земјиште, присилно раселување и економска дислокација) од Политиката на ЕБОР.

Барањата на ЕБОР кои се однесуваат на откуп на земјиште и раселување, а кои се релевантни за овој проект, можат да се сумираат на следниот начин:

- Да се избегне или, доколку не е можно, да се минимизира присилното раселување преку испитување на сите остварливи алтернативи на проектот; мерките за ублажување на неповолните влијанија врз раселените лица и заедници треба да бидат внимателно испланирани и спроведени;
- Да се ублажат неповолните социјални и економски влијанија од откупот на земјиштето или од ограничувањето на користењето на земјиштето и пристапот до него на засегнатите лица преку: (i) Обезбедување надомест за загуба на имот по заменска вредност, пред преземање на сопственоста врз одземениот имот; и (ii) Осигурување дека активностите за раселување се спроведуваат со соодветно објавување на информации, консултации и информирање учество на засегнатите лица;
- Да се обноват или, каде што е можно, да се подобрат средствата за живот и стандардот на живеење на раселените лица, вклучително и лицата кои немаат формално право на сопственост или побарување за земјиштето (присутни во засегнатата проектна област во време на датумот на краен рок), до нивото пред започнување на проектот, како и нивна поддршка во транзицискиот период;
- Да се изготват посебни одредби за помош на маргинализирани и ранливи поединци или групи (присутни во засегнатата проектна област во време на датумот на краен рок) кои можат да бидат понеповолно засегнати од останатите и кои можат да бидат ограничени во способноста да ги побараат или искористат предностите за помош и соодветните придобивки за развој;
- Да се воспостави механизам за поплаки за навремено примање и адресирање на конкретни жалби околу надоместот и релокацијата покренати од раселените лица, вклучително и создавање на механизам за разрешување на спорите на непристрасен начин.

Горенаведената листа е само резиме на главните барања од БИ5: откуп на земјиште, принудно раселување и економска дислокација (2014) на ЕБОР, додека целосниот текст на документот е даден на <http://www.ebrd.com/news/publications/policies/environmental-and-social-policy-esp.html>.

6.4. ГАП анализа помеѓу македонското законодавство и барањата на ЕБОР

Клучните разлики помеѓу македонското законодавство и барањата од БИ5 на ЕБОР кои се релевантни за овој проект се сумирани подолу. Оваа РОЗР (вклучително и матрицата на права и критериумот на квалификуваност) содржи мерки за премостување на тие разлики:

- **Неформални земјишни права:** Македонското законодавство се фокусира на надомест за формални земјишни права, додека ЕБОР исто така покрива и надомест, обнова на средствата за живот и консултации за лица без формално право на сопственост или побарувања за земјиштето кое го заземаат.
- **Обнова на средствата за живот:** БИ5 на ЕБОР вклучува барања за обнова на средствата за живот со цел да се вратат приходите и стандардот на живеење на раселените лица на нивото пред започнување на проектот (и за лицата со формални права и за лицата со неформални права на земјиште). Додека македонското законодавство предвидува надомест за загубен профит/приход на засегнатите формални економски активности како резултат од раселувањето, ова се однесува само за лицата со формални земјишни права. Исто така, македонско законодавство не предвидува помош при раселувањето или алтернативна помош од типот на обука, обезбедување поволни кредити или можности за вработување.
- **Учество и консултација:** БИ5 на ЕБОР поставува повисоки барања од македонското законодавство во однос на нудењето можности за учество на засегнатите лица во преговорите за пакетите за надомест, условите за квалификуваност, обновата на средствата за живот и помошта при раселување.
- **Социо-економски истражувања:** Спроведувањето социо-економски истражувања заради процена на влијанијата врз средствата за живот е барање поставено од ЕБОР, но не и од македонското законодавство. Наместо тоа, македонското законодавство се фокусира на изготвување елаборати за експропријација кои претставуваат попис на засегнатите имоти и вклучуваат основни информации за регистрираните сопственици на тие имоти (пр. имиња, адреси, идентификациски броеви итн.), а преку кои истите можат да бидат идентификувани и надоместени. Ваквите елаборати обично не се однесуваат на лицата со неформални земјишни права или со нерегистрирано земјиште/имот.
- **Ранливи поединци и групи:** Македонското законодавство не предвидува посебни мерки во врска со ранливите групи. Затоа, пак, ЕБОР бара да се посвети особено внимание на ранливите групи, вклучително и во текот на консултациите, идентификувањето на правата и соодветната помош при раселување.
- **Активности за раселување и рамка и планови за обнова на средствата за живот:** Македонското законодавство не предвидува подготовка на акцијата за раселување и рамка/планови за обнова на средствата за живот. Сепак, ова се барања поставени за проектите финансирани од страна на ЕБОР, а кои вклучуваат откуп на земјиште и раселување што резултира со физичка и/или економска преселба.
- **Вреднување на експроприраните имоти:** ЕБОР наведува дека надоместот за загубени имоти се пресметува според **целосни заменски трошоци**, т.е. според пазарната вредност на имотите, плус трансакциските трошоци, при што амортизацијата на структурите и имотите не треба да биде земена предвид. Меѓутоа, македонското законодавство вели дека надоместот се пресметува според пазарната вредност на материјалот и работната сила потребна за изградба на објектот, намалена за соодветниот износ на амортизација.
- **Механизам за поплаки:** Иако македонското законодавство ги утврдува правата на засегнатите граѓани (оние со формални земјишни права) да поднесат жалба до Судовите во текот на процесот на експропријација, тоа не подразбира развивање на конкретен механизам за поплаки. ЕБОР, пак, бара

да се формираат механизми за поплаки што е можно порано во процесот, навремено да се примаат и адресираат конкретни жалби во врска со надоместот и релокацијата кои се покренати од страна на засегнатите лица, без оглед на нивниот формален статус, а треба да се вклучи и механизам за решавање на спорите на непристрасен начин. Краток преглед на жалбите и преземените мерки за нивно решавање треба да се објавува јавно на редовна основа.

- **Пристап до земјиштето/имотот пред исплата на надоместот:** Постојат неколку опции за Предлагачот на експропријацијата да стекне право на пристап до земјиштето/имотот пред исплата на надоместот, според Законот за експропријација и Законот за градење. Според БИ5 на ЕБОР, надоместот треба да се обезбеди пред раселувањето или наметнувањето ограничувања за пристап.
- **Датум на краен рок за засегнатите лица без формално право на сопственост или побарување за земјиштето кое го заземаат/користат:** Лицата без формално право на сопственост или побарување за земјиштето кое го заземаат/користат не се опфатени со пописот и истражувањето; оттука, не постои датум на краен рок за утврдување на квалификуваноста на овие засегнати групи. Според БИ5 на ЕБОР, датумот на краен рок е за време на процената на тековната состојба или пописот. Лицата преселени во проектната област по завршување на датумот на краен рок немаат право на надомест или друга помош. Информациите во врска со датумот на краен рок треба да бидат добро документирани и пренесени низ проектната област.
- **Следење и евалуација:** Не постојат барања за следење и евалуација на процесот на раселување и обнова на средствата за живот и соодветниот исход од нив. Сепак, според барањата на ЕБОР, следењето на процесот на раселување и обновата на средствата за живот е задолжително, при што честопати вклучува надворешно следење на комплетирањето на АПР/РОЗР со цел да се утврди дали се исполнети соодветните одредби.

7. Институционална рамка

Следните институции, секоја со различна улога и одговорност, се главни актери во процесот на експропријација:

Канцеларијата на Државниот правобранител на Република Македонија е владина институција која презема мерки и правни средства за правна заштита на сопственичките права и интереси на Република Македонија и извршува други должности пропишани со закон.

Министерството за транспорт и врски е владино тело кое е одговорно за издавање дозволи за градба и следење на процесот на експропријација во смисла на комплетирање на процесот на експропријација.

Агенцијата за катастар на недвижности на Република Македонија ги чува и регистрира информациите за сопственичките права на земјиштето во Република Македонија. Може да биде консултирана во текот на процесот на добивање вредни и валидни информации за сопственоста и тековното користење/изнајмување на земјиштето.

Министерството за земјоделство, шумарство и водостопанство спроведува трансформација на земјоделското земјиште во градежно земјиште.

Следните институции нудат широк спектар на помош што може да го овозможи, поддржи и олесни процесот на консултации за спроведување на АПР.

Национално ниво:

Министерството за земјоделство, шумарство и водостопанство може да биде консултирано при процесот на создавање пакети за надомест. Исто така, може да биде консултирано во процесот на процена на надоместот за загубени посеви.

Народниот правобранител може да биде консултиран за различни правни совети во врска со судски спорови на ЛЗП со владините тела.

Локално ниво:

Меѓуопштинскиот центар за социјална работа кој е воспоставен од страна на Владата може да биде консултиран во текот на процесот на реализација на АПР. Центарот може да даде значаен придонес при идентификација, комуникација и третман на ранливите социјални групи, а преку нудење на соодветни насоки за одредување на компензациските средства/пакети за таквите групи.

Месна заедница (село): Неофицијални претставници на локалните села можат да бидат консултирани и да земат активно учество во подготовката и реализацијата на процесите на раселување во нивната област на надлежност. Тие можат да бидат консултирани и вклучени како медијатори во процесот на одлучување по приговори/поплаки, пред истите да бидат доставени до Комисијата за жалби за надомест на штета.

8. Квалификуваност и права

8.1. Критериум и категории на квалификуваност

Основниот принцип кој го следи овој документ е тоа дека на ЛЗП треба да им се помогне во нивните напори да го подобрат својот животен стандард, капацитетот за заработувачка и степенот на продуктивност, или барем да ги обноват истите до нивото пред започнување на проектот, при што недостатокот на законски права не ги исклучува поединците од правото да добијат надомест и/или помош за рехабилитација.

Сите поединци/домаќинства кои го заземаат или користат проектното засегнато земјиште, евидентирано во истражувањето/пописот (сопственици и корисници, формални и неформални), имаат право на надомест и/или обновување на средствата за живот или друга помош онака како што е наведено во Матрицата на права во Дел 8.2. Идентификувани се следните категории на Лица засегнати со проектот (ЛЗП):

- Сопственици на земјиште (*формални, со законски права или побарувања врз земјиштето*);
- Формални корисници на земјиште (*пр. закупец со формално законско право врз земјиштето што го зазема/користи*);
- Сопственици на посеви и дрвја (вклучително и винова лоза и дрвја во овоштарници);
- Сопственици на бизниси (формален или неформален бизнис/економска дејност);
- Сопственици на нестанбени структури/имоти и инфраструктура;
- Сопственици на бизнис структури/имоти;

- Локална заедница и поединец/домаќинства засегнати од губење на пристапот и/или нарушување на пристапот;
- Локална заедница и поединец/домаќинства засегнати од губење на пристапот и/или нарушување на пристапот што потенцијално може да предизвика значителни ефекти врз тековните животни активности, што пак поради нивната ранливост и/или зависност од овие активности може да предизвика несразмерни ефекти;
- Ранливи групи/поединци.

8.2. Матрица на права

Откупот на земјиште и раселувањето се спроведени според рамката за надомест и права во согласност со македонското законодавство и регулативите од Политиката за животна средина и социјални аспекти на ЕБОР. Онаму каде што постојат разлики, се применуваат правата кои се најповолни за ЛЗП, како што е наведено во Матрицата на права подолу.

Сите ЛЗП кои живеат во проектната област пред датумот на краен рок (19.07.2016) се сметаат подобни за надомест за нивните загуби и/или за помош при рехабилитација. Недостатокот на законски или други права не ги прави неподобни за надомест.

Во следната табела е претставена Матрицата на права за категориите на ЛЗП кои се засегнати од влијанијата на физичкото и економското раселување што потенцијално произлегуваат од Проектот.

Табела 21 Матрица на права

Вид на загуба/Влијание	Категорија на Лица засегнати со проектот	Права ⁵
Трајно одземање на земјиште		
Загуба на земјиште (главно земјоделско, шумско и/или пасишта – може е мал број на лозја, овоштарници и градежно земјиште). <i>И за формалните и за неформалните корисници на земјиште – ова се однесува на земјиштето во приватна и државна сопственост.</i>	Сопственици на земјиште (формални, со законски права и побарувања врз земјиштето)	Регистрација на парцелите според македонското законодавство, пред експропријацијата, без трошоци. Паричен надомест за засегнато земјиште според целосни заменски трошоци (еднакво на пазарната вредност на имотот, доволна да го замени изгубениот имот, плус трансакциски трошоци). За земјоделско земјиште, тоа е пазарната вредност пред проектот, на земјиште со ист продуктивен потенцијал или користење кое е во близина на засегнатото земјиште, плус трошоците за подготовка на земјиштето до слично ниво како засегнатото земјиште, плус трошокот за регистрација и даноците за пренос.

⁵Види Дел 5.6 за понатамошни детали.

Вид на загуба/Влијание	Категорија на Лица засегнати со проектот	Права ⁵
	Формален корисник на земјиште (пр. закупец со формално законско право врз земјиштето што го зазема/користи)	Информации за откупот на земјиште најмалку три месеци пред пристапот до земјиштето за да му се овозможи на лицето да најде друго земјиште за закуп. Општините ќе обезбедат поддршка за наоѓање алтернативно земјиште за формален закуп и пристап до достапните услуги за поддршка.
Оставено земјиште: т.е. дел од засегнато земјиште кое останува по експропријацијата, а за кое сопственикот нема поголем економски интерес да го користи и/или се работи за економски неисплатлива парцела.	Сопственици на земјиште (формално, со законски права и побарувања врз земјиштето)	Доколку е поднесено барање од сопственикот на земјиштето во согласност со Законот за експропријација (член 20) и истото се прогласи за оправдано врз основа на извештај од експертска процена. Регистрација на парцелите според македонското законодавство, пред експропријацијата, без трошоци. Паричен надомест за засегнато земјиште според целосни заменски трошоци (еднакво на пазарната вредност на имотот, доволна да го замени изгубениот имот, плус трансакциски трошоци).
Загуба на годишни/повеќегодишни посеви (пр. тутун) и дрвја, вклучително и винова лоза и овошни дрвја (пр. слатки бадеми).	Сопственици на посеви и дрвја	Паричен надомест за загуба на годишни/повеќегодишни посеви/растенија според целосни заменски трошоци. Ова ја вклучува пазарната цена, плус преодните трошоци за покривање на трудот и времето потребни за повторно растење на посевот/растението до претходните продуктивни нивоа.
Загуба на нестанбена структура (пр. шупа, плевна, штала, ограда, систем за наводнување итн.).	Сопственик на нестанбен објект и инфраструктура	Паричен надомест според целосен заменски трошок и надомест за преместување на подвижен имот или помош при негово преместување.
Загуба на бизнис структури.	Сопственик на бизнис структура	Надомест за преместување на подвижен имот или помош при негово преместување или паричен надомест според целосни заменски трошоци.
Загуба на извори на приход и/или средства за живот поврзани со	Сопственик (формален или неформален бизнис или економска дејност)	Паричен надомест за загубен нето приход во периодот на транзиција (додека не се отпочне бизнисот/земјоделската дејност

Вид на загуба/Влијание	Категорија на Лица засегнати со проектот	Права ⁵
горенаведените загуби и особено со земјоделски активности.	– <i>може да вклучи земјоделски дејности за обезбедување средства за живот</i>	на нова локација) и помош за обновување на средствата за живот (поддршка во вид на професионална обука за зголемување на продуктивноста на земјиштето).
ВЛИЈАНИЈА ВО ТЕКОТ НА ИЗГРАДБАТА - Привремени ефекти		
Привремена загуба на земјиште (главно земјоделско, шумско и/или пасишта - можен е мал број на лозја, овоштарници и градежно земјиште) – потребно во текот на изградбата. <i>За формалните корисници на земјиште – ова се однесува на земјиштето во приватна и државна сопственост.</i>	Сопственици на земјиште (формално, со законски права и побарувања врз земјиштето)	Паричен надомест според целосни заменски трошоци за право на користење на земјиштето под договор/спогодба за договорениот период и негово враќање по завршување на користењето.
	Формален корисник на земјиште (пр. закупец со формално законско право врз земјиштето што го зазема/користи)	Информации за откупот на земјиште најмалку три месеци пред пристапот до земјиштето за да му се овозможи на лицето да најде друго земјиште за закуп.
	Неформални корисници на земјиште (без законски права или побарувања врз земјиштето што го користат – може да се однесува и на површини на државно (или друго) земјиште кое се користи привремено или на долг рок, но без законска регистрација)	Информации за привременото користење на земјиштето најмалку три месеци пред пристап до земјиштето за да им се овозможи на корисниците да најдат друго земјиште. Помош за изнаоѓање заменско земјиште за користење за период/средства пред пристапот до земјиштето – <i>општините ќе понудат помош за изнаоѓање алтернативно земјиште.</i>
Загуба/штета на годишни/повеќегодишни посеви (пр. тутун итн.) и дрвја, вклучително и винова лоза и овошни дрвја (пр. слатки бадеми).	Сопственик на посеви и дрвја	Паричен надомест за загуба или штета на годишни/повеќегодишни посеви/растенија според целосни заменски трошоци.
Штета/привремени нарушувања на одредена земјоделска инфраструктура (пр. систем за наводнување).	Локална заедница и поединец/домаќинства засегнати од загубата	Поправки, надомест или други мерки договорени со засегнатите лица и локалната заедница.
Привремена загуба и/или отежнат пристап до земјиштето за	Локална заедница или поединец/домаќинства засегнати од губење	Избегнување на влијанието преку добро управување со сообраќајот, вклучување

Вид на загуба/Влијание	Категорија на Лица засегнати со проектот	Права ⁵
земјоделска обработка и друга употреба и попречување на земјоделски возила/сточарство итн. кои го користат постојниот пат А4 и други постоечки рути до земјиштето.	и/или нарушување на пристапот	на ЛЗП и внимателна распределба на активностите. Паричен надомест за загубен нето приход во периодот на транзиција (до повторно воспоставување на нивото на приход/тековните активности ⁶) и помош за обновување на средствата за живот.
	Локална заедница и поединец/домаќинства засегнати од губење на пристапот и/или нарушување на пристапот што потенцијално може да предизвика значителни ефекти врз тековните животни активности, што пак поради нивната ранливост и/или зависност од овие активности може да предизвика несразмерни ефекти	Паричен надомест за загубен нето приход во периодот на транзиција (додека не се отпочне бизнисот/земјоделската дејност на нова локација) и помош за обновување на средствата за живот и, ако се смета за неопходно поради ранливоста предизвикана од проектните влијанија, Изведувачот и ЈПДП (или нивни претставници) во дискусија со релевантни општински служби за поддршка ќе обезбедат дополнителна помош во вид на храна на неделно ниво (оваа група може да биде особено ранлива во зимските периоди и во периодите на жетва). При планирање на активностите во текот на зимата и периодот на жетва се очекуваат ефекти врз пристапот на ЛЗП/селата кои се сметаат за ранливи, поради што Изведувачот и ЈПДП превентивно ќе дискутираат околу дополнителна помош за потенцијалниот период на влијание.
Губење на извори на приход и/или средства за живот поврзани со која било од гореспоменатите загуби и особено со земјоделските приходи, како и нарушување на бизнисите, вклучувајќи и загуба и/или отежнат пристап.	Сопственик на бизнис (формален или неформален бизнис/економска активност)	Паричен надомест за загубен нето приход во периодот на транзиција (додека не се отпочне бизнисот/земјоделската дејност на нова локација) и помош за обновување на средствата за живот.
ВЛИЈАНИЈА ВО ТЕКОТ НА ОПЕРАТИВНАТА ФАЗА – Трајни ефекти врз пристапот		

⁶ Годишните приходи од одредени тековни активности базирани на претходните 3 години ќе бидат собрани (колку што е можно) во текот на социо-економското истражување и ќе се користат како мерка за утврдување на загубениот нето приход. Ефектите врз периодите на жетва ќе бидат посебно разгледани при утврдување на правата.

Вид на загуба/Влијание	Категорија на Лица засегнати со проектот	Права ⁵
<p>Загуба и/или отежнат пристап до земјиште, комерцијални објекти и/или патна мрежа.</p>	<p>Локална заедница и поединец/домаќинства засегнати од губење на пристапот и/или нарушување на пристапот</p>	<p>Ублажување вклучено во Проектот: Избегнување на влијанијата преку изградба на локални пристапни патишта (пр. Делница V од Експресниот пат), подвозници и надвозници за движење на луѓе и животни, во дискусија со локалната заедница за време на консултациите и други мерки во договор со локалната заедница.</p>
	<p>Локална заедница и поединец/домаќинства засегнати од губење на пристапот и/или нарушување на пристапот што потенцијално може да предизвика значителни ефекти врз тековните животни активности, што пак поради нивната ранливост и/или зависност од овие активности може да предизвика несразмерни ефекти</p>	<p>Ублажување вклучени во Проектот: Избегнување на влијанијата преку изградба на локални пристапни патишта (пр. Делница V од Експресниот пат), подвозници и надвозници за движење на луѓе и животни, во дискусија со локалната заедница за време на консултациите и други мерки во договор со локалната заедница.</p> <p>Потенцијално, има мал број на домаќинства кои може да поседуваат или користат земјиште за земјоделски активности на спротивната страна од постојниот пат и/или од Експресниот пат, до местото каде што живеат. Доколку биде пронајдено такво влијание врз ЛЗП и тоа биде од значителна природа, ЈПДП ќе понуди помошни мерки и (по барање на ЛЗП) може откуп/надомест на засегнатото земјиште. Влијание од значителна природа е доколку трајното пренасочување на патот би довело до 50% зголемување на должината или времето за патување и пристап до земјиштето. Ова право би се активирало само доколку постојат наведените околности. Сепак, тековниот проект предвидува само минимално зголемување на времето за патување, поради што постои мал ризик за активирање на ова право.</p>

8.3. Датуми на краен рок

Датумот на краен рок за квалификуваност и вреднување на засегнатите имоти за лицата со формални права се дефинира како датум на известување на сопственикот дека е поднесен Предлог за експропријација. Датумот на истражувањето ќе биде датум на краен рок за квалификуваност за надомест/права за лицата без законски права.

Датумот на краен рок за овој проект е 19.07.2016.

9. Вреднување и надомест за загуби

9.1. Методологија за вреднување и надомест

Лицата засегнати со проектот ќе бидат надоместени по целосна заменска вредност и заменски трошоци без амортизација во и после соодветни консултации со нив. Целосните трошоци за замена ќе бидат пресметани според пазарната вредност на имотите, плус трансакциски трошоци поврзани со враќање на тие имоти (пр. даноци за пренос, трошоци за регистрација, трошок за подготовка на земјиштето на слично ниво како она на засегнатото земјиште). Пазарната вредност на имотите (земјиште и објекти) ќе биде дефинирана врз основа на тековните пазарни трансакции во засегнатата област. Во отсуство на такви трансакции, вредноста на имотите ќе биде дефинирана во согласност со нивната даночна вредност, регистрирана во локалната даночна администрација. Исто така, ќе се изврши проверка на трошоците за набавка на земјиште во областа за да се утврди дали надоместот ќе биде доволен за ЛЗП да купат заменско земјиште доколку го посакаат тоа.

Вреднувањето на имотите беше спроведено од страна на овластени проценители од Бирото за судски вештачења во согласност со Законот за процена. Трошоците за замена на земјиштето кореспондираат со пазарната вредност на земјиштето со слични карактеристики, во близина на засегнатото земјиште, плус трансакциски трошоци. Вреднувањето на земјиштето го зема предвид квалитетот и продуктивноста на земјиштето. Вреднувањето на растенијата и дрвјата зема предвид различни важни карактеристики, како што е нивната старост или средствата и времето потребни за растење на ново дрво/растение. Повеќе за ова може да се најде во Дел 9.3.

Сите трошоци и даноци за пренос на земјиште/куќа се поништени или на друг начин истите се вклучени во компензациските пакети за земјиште и/или куќа.

Надоместот за експроприраниот имот ќе се обезбеди во готовина. Со оглед дека има доволно земјиште за замена, и ограничениот (доколку го има) паричен надомест за физичко раселување наместо надоместот по принцип слично за слично се смета соодветен за овој проект.

Надоместот ќе се исплати пред да се пристапи до земјиштето или да се преземе имотот, или пред да се случи преселувањето. Доколку засегнатите лица го оспорат понудениот износ (или вид) на надомест пред Судовите, а ЈПДП ги искористи предностите на законските можности за пристап до земјиштето пред да се изврши надомест, ќе се направат сите напори да се исплатат сите неоспорени средства колку што е можно побргу за да се минимизираат влијанијата врз засегнатите лица/домаќинства. Доколку клиентот има пристап до имотот, по правосилна одлука, но пред да биде прифатен надоместот, ќе се случи следното:

1. Износот наменет за надомест ќе биде ставен на резервирана сметка.
2. Во случај станбениот објект да не биде повеќе употреблив, ќе биде обезбедено алтернативно и соодветно домување. Соодветниот дом или засолниште, со ист или сличен квалитет, може да се измери

преку квалитетот, безбедноста, достапноста, населеноста, културолошката подобност, пристапноста и локациските карактеристики. Соодветното домување ќе овозможи пристап до опции за вработување, пазари и основна инфраструктура и услуги, од типот на вода, струја, канализација, здравствена заштита и образование.

3. Во случај кога земјиштето/делови од него се користи за земјоделски и/или други животни намени, ќе биде обезбеден надомест кој ќе ги покрие настанатите економски загуби.

4. Ќе се обезбеди и друга помош утврдена од случај до случај.

Помошта за раселување ќе биде обезбедена пред и/или после раселувањето, сè додека засегнатите домаќинства не го вратат или, доколку е можно, не го подобрат нивниот стандард на живеење. Слично на тоа, во случаи кога ќе се утврди дека проектот ќе предизвика економско раселување, надоместот и помошта за обновување на средствата за живот ќе се обезбеди пред да дојде до раселувањето, со што засегнатите лица ќе ги вратат своите извори на приход/средства за живот. Помошта за обновување на средствата за живот на домаќинствата ќе продолжи сè додека истите не бидат целосно вратени или, доколку е можно, подобрени.

Можат да бидат обезбедени и привремени заменски објекти или земјиште за физички или економски раселените лица/домаќинства, со нивна согласност, како што е предвидено во *Законот за експропријација*. Засегнатите лица/домаќинства ќе можат да ги користат овие објекти додека не се изврши исплата на нивниот надомест и додека не го заменат своето загубено земјиште/имот.

9.2. Методологија за вреднување на недвижен имот

При подготовка на овој АПР, ЈПДП ангажираше услуги на компетентен и овластен проценител (Биро за судски вештачења), одговорен за утврдување на трошоците за замена на засегнатите имоти и средства. Методологијата за процена на недвижен имот е опишана во Методологијата за утврдување на пазарната вредност на недвижниот имот (Службен весник на Република Македонија, бр. 54/12). Покрај оваа методологија, исто така беше следен и Законот за процена (СВРМ 115/10).

Вреднувањето на земјиштето кое е предмет на процесот на експропријација за овој проект е дефинирано со следните документи издадени од страна на:

- **Општина Радовиш:** Одлука бр.33-1845/3, датум 23.12.2015, за дефинирање на просечната пазарна вредност на урбаното неизградено и земјоделско земјиште по m^2 во областа на општина Радовиш - 08-801/4, датум 16/04/2015⁷.
- **Општина Штип:** Информација бр. 17-9383/2, датум 13/11/2015, за пазарната вредност на земјоделското земјиште во општина Штип од извршени продажби во претходната година.

Овие два документи се официјални известувања издадени од соодветните локални власти. Вреднувањето на земјиштето според зони во Радовиш е достапно на официјалната веб-страница на општината и може да се види во **Прилог 2**.

Следната табела ја прикажува цената за надомест според видот на одземено земјиште.

Табела 22 Проценета вредност на земјиште, според катастарска класа

⁷ Кон овој документ последен пат е пристапено на датум 20/01/2018, во 00:00 часот, преку следната веб-страница - <http://www.radovis.gov.mk/wp-content/uploads/2015/06/GI-04-15.pdf>

Денари/м ²	17 (МКД/м ²)	20 (МКД/м ²)	25 (МКД/м ²)	30 (МКД/м ²)	35 (МКД/м ²)	38 (МКД/м ²)	40 (МКД/м ²)
Софилари	-	-	+	-	-	-	-
Долани	-	-	-	-	+	-	-
Селце	-	-	-	-	-	+	-
Лаковица	-	-	-	-	-	+	-
Лесковица	+	-	-	-	-	-	-
Ново Село	-	-	-	-	-	-	+
Брест	-	-	-	-	-	-	+
Радовиш вон град	-	-	-	+	+	-	-
Прналија	-	-	-	+	-	-	-
Ињево	-	-	-	+	-	-	-
Тополница	-	+	-	+	-	-	-
Дамјан	-	+	-	+	-	-	-

Полињата обоени во виолетова боја ја означуваат цената за надомест на овоштарници и лозја во дадената катастарска општина.

9.3. Методологија за вреднување на земјоделско земјиште

Методологијата за процена на вредноста на посевите и дрвјата е заснована врз неколку официјални документи, академски и статистички извори.

Процената на вредноста на посевите, растенијата и културите е направена во согласност со:

- Методологијата за процена на вредноста на средствата во земјоделството (СВРМ 171/11).

Дополнително, беше консултирана следната литература:

- 1) Полјоделство, овоштарство и лозарство: Статистички преглед. Државен завод за статистика, Скопје. Годишен статистички преглед каде што е прикажан просечниот принос од посеви според општини (извештаи за периодот 2010-2016).
- 2) Извештаи за цените на земјоделските производи на зелените пазари, пазарите на големо и добиточните пазари, месечни извештаи за периодот 2010-2016, на Државниот завод за статистика.
- 3) Трошоци и калкулации (учебник) – М. Миланов, А. Мартиновска-Стојчевска, Факултет за земјоделски науки и храна, Скопје.
- 4) Таксации во земјоделството – М. Миланов, А. Мартиновска-Стојчевска, Факултет за земјоделски науки и храна, Скопје.

Следните табели ја прикажуваат проценетата вредност за надомест на одземените посеви, дрвја и лозја од земјиште во приватна сопственост, извршена од Бирото за судски вештачења.

Табела 23 Цена за надомест на посеви

Посеви	МКД/м ²
Пченица	2,4
Ливада	1
Сончоглед	3,6
Детелина	6,4
Тутун	15

Проектната област содржи лозја и некои од нив ќе загубат дел од својата површина. Лозјата се надоместени врз основа на бројот на винови насади присутни на површината која треба да биде одземена. Следната табела дава преглед на цените за надомест на различни типови на грозје и сорти на вино.

Табела 24 Надомест за винови лози

Винова лоза	МКД/лоза	МКД/лоза	МКД/лоза
Вранец	50	70	-
Слободно поставена	15	-	-
Вранец на шпалир	40	50	70
Смедеревка на шпалир	70	-	-
Шпалир	20	50	-

Во следната табела е прикажана цената за надомест на дрвја. Поголемиот дел од дрвјата се вреднувани како стоечки дрвја, додека дабот е вреднуван како дрвна маса за огрев.

Табела 25 Надомест за дрвја

Овошни дрвја	(50 см)	(45 см)	(30 см)	(20 см)	(10 см)	(10 години)	(15 години)	(25 години)	Дрво	МЗ
Орев	22000	16800	7200	4800	3840	-	-	-	-	-
Кајсија	-	-	-	-	-	2100	-	1000	-	-
Јаболко	-	-	-	-	-	-	-	-	1375	-
Слива Џанка	-	-	-	-	-	681	550	-	-	-
Круша	-	-	-	-	-	2200	1250	-	-	-
Слива	-	-	-	-	-	-	-	-	2800	-
Бадем	-	-	-	-	-	-	-	-	780	-
Тиква (корен)	-	-	-	-	-	-	-	-	12,5	-
Даб	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1870

Во текот на процесот на вреднување беа консултирани ЛЗП, локалните власти и релевантните државни институции (како што е Катастарот).

9.4. Вреднување на замената

Во врска со земјиштето и објектите, вредноста на замената се утврдува на следниот начин:

- (i) За земјоделско земјиште, тоа е пазарната цена, пред проектот или пред раселувањето, во зависност од тоа која е повисока, на земјиште со еднаков продуктивен потенцијал или користење лоцирано во близина на засегнатото земјиште, плус трошоците за подготовка на земјиштето на слично ниво со она на засегнатото земјиште, плус трошокот за регистрација и даноците за пренос.
- (ii) За земјиште во близина на населено место, тоа е пазарната вредност пред раселувањето, на земјиште со еднаква големина и употреба, со слични или подобрени јавни инфраструктурни објекти и услуги и локација во близина на засегнатото земјиште, плус трошокот за регистрација и даноците за пренос.
- (iii) За куќи и други објекти, тоа е пазарната вредност на градежните материјали за да се изгради заменски објект со површина и квалитет сличен или подобар од оној на засегнатиот објект, или за да се обнови делумно засегнат објект, плус трошоците за транспортирање на градежните материјали до градилиштето, плус трошоците за работен труд и за изведувачот, плус трошокот за регистрација и даноците за пренос.

При утврдување на трошоците за замена кои треба да им се надоместат на ЛЗП, не се земаат предвид амортизацијата на средствата и неискористениот материјал, ниту пак вредноста на придобивките што треба да произлезат од проектот како резултат од вредноста на засегнатиот имот. Онаму каде што домашните закони не ги исполнуваат стандардите за надомест според целосни заменски трошоци, треба

да се применат Политиката за животна средина и социјални аспекти (2014) на ЕБОР и Прирачникот за раселување и добри практики.

Надоместот за земјиште, објекти, бизнис, фиксни подобрувања и други привремени структури се базира на пазарната процена, процена на продуктивноста, договорените услови, процена на трудот и материјалите, расположливоста на не употребените материјали и други трошоци. Треба да се забележи дека недостатокот на право, лиценца или дозвола не е пречка за надомест.

10. Мерки за раселување

ЈПДП препознава дека овој проект создава ограничен и низок степен на влијание врз средствата за живот на сопствениците и корисниците на земјиште, поради што нуди помош при раселувањето на оние домаќинства кои се соочуваат со економско раселување. Мерките вклучуваат:

- Помош за добивање лични документи, што може да го помогне пристапот до достапните услуги во рамки на националното законодавство
- Помош за пристап до социјална помош

Помош за раселување ќе им биде обезбедена на оние кои ќе ја побараат истата. ЈПДП ќе соработува со институциите и организациите кои можат да обезбедат соодветни услуги, како што е Општинскиот центар за социјални работи или локалните организации кои работат со ранливи групи и кои можат да им помогнат во пристапот до соодветни услуги, општините Радовиш и Штип, агенциите за земјоделски развој кои функционираат во областа (пр. Агенцијата за поттикнување на земјоделскиот развој; Турската интернационална кооперативна агенција (ТИКА); и Elbirligi), локалните даватели на услуги итн.

Во случај спроведувањето на проектот и загубата на земјиште и друг имот или пристап до имот да доведе до критична загуба на изворите на приход или средствата за живот (економско раселување) на ЛЗП, покрај надоместот за засегнато земјиште и имоти, ќе бидат спроведени и мерки за обновување на средствата за живот кои ќе вклучуваат:

- надомест на трошоците за отпочнување бизнис активности на друго место;
- помош за изнаоѓање и пристап до други активности за генерирање приход/средства за живот;
- помош за пристап до обуки за зголемување на приносите и производството, развојни вештини, можности за вработување, поддршка на земјоделскиот развој итн.;
- надомест или помош за транспорт на опрема или машини.

АПР се фокусира на мерки за обновување на средствата за живот кои се одржливи и кои продолжуваат да даваат придобивки во насока на подобрување на средствата за живот, наместо нудењето еднократна исплата на надомест за Проектот.

Сето земјиште кое е привремено одземено со договорот за Проектот ќе биде целосно рехабилитирано и вратено откако ќе заврши договорениот период за користење на земјиштето. Ова значи дека сите локации ќе бидат ослободени од отпадот и дека целата опрема ќе биде отстранета. Тоа може да вклучи и заштита на почвата во некои области со цел да се зачува квалитетот на засегнатото земјиште, што ќе биде одговорност на Изведувачите, а под надзор на ЈПДП/ЕИП. Преземањето на овие мерки ќе им овозможи на сопствениците/корисниците на земјиште да го ползуваат истото на начин на кој тоа го правеле пред спроведувањето на Проектот.

Специфичните мерки за помош на ранливите групи, идентификувани преку социо-економското истражување, се дефинирани во согласност со нивните потреби и вклучуваат:

- правна или друга помош за обновување на нивните средства за живот,
- помош за обезбедување на дополнителни услуги од социјални работници.

11. Јавни консултации и објавување

11.1. Јавни консултации

Се одржаа три јавни консултативни средби за изработка на Акциониот план за раселување со сопствениците на земјиштето кое ќе биде засегнато со процесот на откуп на земјиште заради потребите на експресниот пат, вклучително и изградбата на депонии за градежен отпад. Засегнатите сопственици на земјиште беа лично поканети да учествуваат на серијата средби. Овие средби послужија за претставување на деталниот опис на проектот и засегнатите парцели и имоти, за објавување на претстојното социо-економско истражување и информирање дека пописот и вреднувањето на земјиштето е завршено, за презентирање на матрицата на права и типот и методот на компензациски средства кои ќе бидат понудени, како и за да бидат слушнати забелешките на ЛЗП во однос на објавените информации.

Во периодот 17-24 јануари 2017 г., овие три средби со засегнатите страни (физички и правни лица) се одржаа на три различни локации. Првата средба се одржа во просториите на општина Радовиш (Главна сала за состаноци) на датум 17/01/2017. Беа поканети ЛЗП кои живеат во општина Радовиш. Втората средба се одржа во главната сала за состаноци во просториите на општина Штип на датум 20/01/2017, каде беа поканети само оние ЛЗП кои живеат во општина Штип. Третата средба се одржа во просториите на ЈПДП на датум 24/01/2017, со сите ЛЗП кои живеат во Скопје и други средини (со исклучок на Радовиш и Штип). Сите средби беа закажани напладне (12.00 часот). Повеќе за оваа серија активности на учество и објавување може да се најде во Прилог 5.

Генералните дискусии на сите три јавни консултативни средби беа сконцентрирани околу изгледот на проектот, процедурата за експропријација, силниот интерес околу висината на надоместот, почетокот и времетраењето на градежните активности, како и личниот интерес околу тоа дали и во колкава мера ќе биде засегнато сопственото земјиште.

11.2. Јавно објавување

АПР ќе биде објавен на веб-страницата на ЈПДП (<http://www.roads.org.mk>) и на веб-страницата на ЕБОР (www.ebrd.com). Дополнително, печатени примероци од АПР ќе бидат достапни на следните локации:

- ЈПДП во Скопје [ул. Даме Груев 14, 1000 Скопје]
- Општина Штип [ул. Васил Главинов 4В; 2000 Штип, Македонија; е-пошта: info@stip.gov.mk]
- Општина Радовиш [бул. Александар Македонски 7; 2420 Радовиш, Македонија; е-пошта: contact@radovis.gov.mk]

Постои и поширок План за вклучување на заинтересираните страни (ПВЗС) кој е исто така објавен на веб-страниците на ЈПДП и ЕБОР, како и депониран на горенаведените локации. Планот ги содржи активностите поврзани со Проектот и вклучувањето на засегнатите сопственици и корисници на земјиште и имоти (*вклучувајќи ги оние со законски права и без законски права или побарувања на земјиштето кое го заземаат или користат*).

11.3. Идни активности на учество и објавување на информации

Откако ќе започне спроведувањето на АПР, ЈПДП ќе продолжи редовно да ги информира и консултира засегнатите лица. Сите средби и консултации ќе бидат документирани од страна на ЈПДП со бележење на датумот на одржување на средбата/консултацијата, листата на учесници и резиме на дискусиите.

ЈПДП има намера јавно да го објави овој Документ на својата веб-страница, како и на веб-страниците на обете засегнати општини, Штип и Радовиш, откако ќе биде усвоен од страна на ЕБОР.

ЛЗП учествуваа во текот на развојните активности на овој проект и ќе продолжат да учествуваат во спроведувањето на процесот на раселување/откуп на земјиште. Тие се консултираат од страна на ЈПДП и ЕИР и се покануваат да земат учество на јавните средби што ги одржува ЈПДП во секоја фаза од процесот. ЛЗП ќе бидат обезбедени со навремени и релевантни информации за проектот, неговите влијанија и предложените мерки за ублажување и активности за економска рехабилитација.

12. Механизам за поплаки

12.1. Комисија за жалби за надомест на штета: Задачи и состав

Комисијата за жалби за надомест на штета на програмско ниво е воспоставена за решавање на жалби и поплаки поврзани со раселувањето и за спречување на сите несогласувања пред истите да бидат упатени до судот. Комисијата вклучува персонал од ЈПДП, претставник на засегнатата општина и претставник од локалните заедници засегнати со Проектот. Редовни средби во соодветната општина ќе се одржуваат квартално. Оваа комисија ќе служи и во текот на изградбата, при што може да помогне при обезбедувањето услуги за градежните компании.

Ова е неформален механизам кој служи како додаток на постојните формални алатки во рамки на правниот систем.

Ќе бидат изработени брошури со информации за контакт кои ќе бидат доставени до сите ЛЗП и ќе бидат презентирани на претстојните консултации.

Сите поплаки треба да се адресираат, преку образецот даден во Прилог 1, до следното одговорно лице:

Г-ѓа Билјана Лазевска, Раководител на Службата за управување со човечки ресурси и општи работи

Тел: + 389 (0)2 3118-044 лок.119

Факс: + 389 (0)2 3220-535

е-пошта: biljanal@roads.org.mk

Адреса: Јавно претпријатие за државни патишта

ул. Даме Груев 14, 1000 Скопје, Република Македонија

ЈПДП ќе ги прифати сите коментари и поплаки поврзани со Проектот и во врска со откупот на земјиште и процесот на раселување, а кои ќе бидат поднесени усно или во писмена форма. ЈПДП препознава дека консултациите се тековен процес и дека е можно да се појават различни проблеми кога Проектот ќе премине во фазите на откуп на земјиште и изградба.

Примерок од образецот за поплаки е даден во **Прилог 1**. Секое лице или организација може да испрати коментари и/или поплаки лично, преку телефон или преку пошта или електронска пошта користејќи ги информациите за контакт дадени погоре.

ПВЗС содржи податоци за контакт на локалните општини, а и податоците за контакт на градежниот Изведувач/-и ќе бидат јавно достапни во локалната област и ќе бидат вклучени во ревидираниот ПВЗС, откако ќе биде назначен Изведувач/-и.

Образецот за поплаки (на македонски и на англиски јазик) ќе биде достапен на веб-страницата www.roads.org.mk и сите засегнати општини (т.е. општините Штип и Радовиш) ќе добијат претходно испечатени обрасци кои ќе бидат лесно достапни за јавноста.

ЈПДП ќе го следи процесот на коментари и жалби, а информациите ќе бидат сумирани во Годишните извештаи за процена на животната средина и социјални аспекти, кои ќе бидат подготвени и објавени на соодветната веб-страница. ЈПДП е должно да одговори на сите жалби согласно процедурите пропишани во националното законодавство. Времето на одговор по жалби ќе биде во согласност со националното законодавство за даденото прашање. ЈПДП ќе се обиде да го потврди примањето на жалбата во рок од 5 работни дена и да одговори во рок од 15 дена од примањето на жалбата.

Во секое време, засегнатите исто така можат да побараат правна помош во согласност со законите и прописите на Република Македонија и Механизмот за поплаки на ЕБОР.

13. Организациски одговорности

Единицата за имплементација на АПР (ЕИР)⁸ во рамки на ЈПДП е основана за спроведување на одобрениот АПР. Сите активности кои се наведени во АПР се покриени од средствата на ЈПДП и ќе бидат комплетирани пред започнување на градежните работи. Единицата за имплементација на проектот (ЕИП) е одговорна за подготовка и спроведување на одобрениот АПР.

Главните одговорности и активности на ЕИР/ЕИП го вклучуваат – но не се ограничени на – следното:

- Потврда на пописот на АПР и на податоците за инвентар на имот на означената парцела;
- Преземање на катастарски и топографски истражувања и обезбедување на корекција на податоците за мерење и инвентар според потребите на можните промени во проектот;
- Непосредно консултирање со ЛЗП и претставници на населените места;

⁸ Одговорно лице за социјални аспекти од Единицата за животна средина и социјални аспекти во рамки на Секторот за развој, како и лице од Правниот оддел.

- Подготовка на документација за регистрација на нови земјишни парцели;
- Обезбедување на јавноста со потребните информации;
- Редовна комуникација со локалната самоуправа;
- Испорака на надомест и, по потреба, спроведување и надзор на мерките за рехабилитација. Паричните надоместоци се исплаќаат на банкарска трансакциска сметка;
- Набљудување на процедурите за поплаки;
- Судска разрешница на случаите каде што не е постигнат договор;
- Постапка за експропријација по судски пат, по потреба;
- Изградба на инфраструктура (доколку е неопходно раселување) и организација на раселувањето на ЛЗП;
- Подготвување на квартални извештаи и нивно доставување до ЕБОР;
- Завршен комисиски извештај и извештај до ЕБОР, по завршување на активностите поврзани со АПР, при што задоволителното спроведување на АПР претставува услов за отпочнување на какви било (физички) активности.

14. Распоред за имплементација

ЈПДП ја има крајната одговорност за спроведувањето на сите аспекти од Акциониот план за раселување. Сите инволвирани страни во проектот, вклучително и Изведувачите, се обврзани да ги почитуваат барањата утврдени во овој документ.

Единицата за имплементација на проектот (ЕИП) е составена од искусен консултант за социјални прашања кој може да преземе социо-економски истражувања, да понуди поддршка на ЈПДП при подготовката на АПР и при планирањето на откупот на земјиште (вклучувајќи и консултации со засегнатите страни).

Главните активности и временската рамка за спроведување на АПР се наведени подолу. Тајмингот може да се менува во зависност од набавките на Проектот итн. Специфичните улоги на ЈПДП и Изведувачите се исто така наведени во табелата.

Следниот распоред за имплементација ги покрива сите активности за раселување, од подготовка до спроведување (фази: предизградба, изградба и оперативна фаза), вклучувајќи ги и целните датуми за постигнување на очекуваните придобивки за ЛЗП и прекинување на различните форми на помош. Овој распоред укажува на тоа како активностите за раселување се поврзани со спроведувањето на целокупниот проект.

Распоредот за имплементација на АПР е прикажан во следната табела.

Табела 26 Распоред за имплементација

Задача	Период
Подготовка на АПР	Јануари - Септември 2018

Објава на АПР	Ноември 2018
Јавна дискусија на работна верзија на АПР и финализација	Мај - Септември 2018
Организациска подготовка	Декември 2017 - Декември 2018
Имплементација и мониторинг на АПР	Октомври 2018 – Јули 2019
Истражување на ефективност на мерките за обновување на приходите	Август 2019
Завршен извештај	Септември 2019

15. Следење и евалуација

Активностите за раселување ќе бидат редовно надгледувани и следени од персоналот на ЈПДП (ЕИП). Известување за внатрешното следење ќе се врши квартално од страна на ЕИП и со комплетирање на АПР

Деталните трошоци за раселување, со пресек по земјоделското земјиште, градежно земјиште, куќи и друг имот што ќе биде засегнат се претставени на следната табела. Сите трошоци за раселување ќе бидат финансирани од средствата на ЈПДП.

Табела 27 Директен трошок за експропријација

Ставка за компензација	Вкупен трошок (МКД) ⁹
Земјиште	6 003 766
-- Пасишта	1 017 466
-- Ниви	4 444 854
-- Овоштарници	23 380
-- Шуми	129 016
-- Лозје	388 380
-- Камењар	670
Посев и растенија	2 217 306
-- Пченица	587 431
-- Ливада	133 605
-- Тутун	246 540
-- Лозје	411 975
-- Детелина	10 484
-- Орев	156 240
-- Јаболка	6 875
-- Кајсија	242 500

⁹ 1 EUR = приближно. 62 MKD

-- Круша	18 150
-- Цреша	28 000
-- Корења тиква	19 528
-- Даб	113 135
-- Сливи џанки	30 550
-- Бадем	193 440
-- Сончоглед	18 853
Објекти за домување	184 512
ВКУПНО:	8 405 584
Дополнителен депозит за компензација (10%)	840 558
Непредвидени трошоци 15%	1 260 838
ВКУПНА СУМА:	10 506 980

16. Следење и евалуација

Активностите за раселување ќе бидат редовно надгледувани и следени од персоналот на ЈПДП (ЕИП). Известување за внатрешното следење ќе се врши квартално од страна на ЕИП и со комплетирање на АПР. Извештај за комплетирањето на АПР од надворешен независен консултант ќе биде доставен до ЕБОР. Внатрешното следење и надзор ќе потврдат:

- (a) дали е спроведен пописот на сите ЛЗП;
- (b) дали за проектот се подготвени АПР и истражување на тековната состојба (соодветно);
- (c) дали вреднувањето на имотот и раселувањето се извршени во согласност со одредбите од РОЗР и соодветниот АПР;
- (d) дали сите мерки за раселување се спроведени како што е одобрено;
- (e) дали средствата наменети за спроведување на активностите за раселување се навремено обезбедени, дали се доволни за нивните цели и дали се трошат во согласност со одредбите од РОЗР и соодветниот АПР.

Успешноста на реализацијата на активностите за раселување ќе биде оценета врз основа на комплетирањето на предложените индикатори на следење кои се наведени во следната табела.

Табела 28 Индикатори на следење

Индикатори	Фреквенција на мерење
Влезни индикатори	
Вкупни трошоци за надомест, раселување и обнова на средствата за живот	Квартално
Број на персонал посветен на раселување и надомест, со дистрибуција внатре/надвор (ако е применливо)	Квартално

Враќање на земјиштето – број на комплетирани парцели	Квартално
Истражување за ефикасноста на процесот на обнова на средствата за живот	Еднаш, по завршување на спроведувањето на АПР
Излезни индикатори	
Број на склучени договори за надомест	Квартално
Број и % на комплетирани исплати за надомест	Квартално
Физичка преселба – број на раселени лица/домаќинства, тип на обезбедена помош при раселување	Квартално
Број на засегнати домаќинства со зголемување на приходите како резултат на процесот на откуп на земјиште	Еднаш, по завршување на спроведувањето на АПР
Индикатори на успех	
Број и вид на решени или нерешени поплаки и трендови	Квартално
Просечно време за исплата на надомест	Квартално
Дали надоместот претставува целосен заменски трошок?	Квартално
Употреба на надоместот?	Квартално
Физичка преселба – задоволство од новите домови/имоти?	Годишно
Ниво на ефикасност на откупот на земјиште и процесот на обнова на средствата за живот	Еднаш, по завршување на спроведувањето на АПР

17. Известувања

ЈПДП ќе одржува база на податоци за ЛЗП (поединци, домаќинства, бизниси итн.) чија сопственост е засегната со Проектот, како и за надоместот и мерките за раселување и обнова на средствата за живот кои се спроведени. Ова ќе вклучува информации за нивната ранливост и за какви било конкретни прашања поврзани со ефектите врз пристапот до нивното земјиште кои се предизвикани од Проектот.

Правниот оддел на ЈПДП ќе биде одговорен за редовно ажурирање на базата на податоци. Сите информации за ЛЗП, нивните имоти, исплати за надомест и мерки за помош ќе бидат чувани во доверливост и нема да бидат јавно објавени.

Користејќи ја рамката за следење опишана во Дел 15 од овој документ, ЈПДП ќе изготвува годишни извештаи за постигнатиот напредок во спроведувањето на РОЗР/АПР. Овие извештаи ќе ги консолидираат информациите за надоместот и мерките за раселување/обновување на средствата за живот, консултациите, информациите за преговорите и исходите, обезбедувањето помош за ранливите групи, управувањето со поплаки итн. ЈПДП ќе ги документира сите средби и консултации со датум и фотографии, и ќе ги достави до ЕБОР, заедно со извештаите за напредок.

Информациите од овие извештаи ќе бидат сумирани и вклучени во Годишните извештаи за процена на животната средина и социјални аспекти на ЈПДП, дистрибуирани до релевантните заинтересирани страни, вклучувајќи ја и ЕБОР.

ПРИЛОЗИ

Прилог 1: Форма за жалба

Форма за жалба	
Ред бр.	
Име и презиме:	
Контакт податоци: Ве молиме наведете како би сакале да Ве контактираат (пошта, телефон, ел. пошта)	* По пошта: Ве молиме наведете ја Вашата поштенска адреса: _____ _____ * По телефон: _____ * По електронска пошта _____
Посакуван јазик на комуникација	* [Македонски] * [Турски] * [Друг: _____]
Опис на поплаката:	
_____	
Датум на поплаката	
	* Еднократен инцидент/поплака (датум _____) * Се случи повеќе од еднаш (колку пати? _____) * Во тек (проблем кој се случува во моментот)
Како би сакале да се реши проблемот?	
_____	
Потпис: _____	Датум: _____
Ве молиме формуларот вратете го до: Јавно претпријатие за државни патишта	
Г-ѓа Билјана Лазевска	ул. Даме Груев бр. 14
Тел: + 389 (0)2 3118-044 ext.119	1000 Скопје, Република Македонија
Факс: + 389 (0)2 3220-535	
email: biljanal@roads.org.mk	

Прилог 2: Процена на вредност на земјиште во општина Радовиш, според зони

Бр. 04/2015 Стр. 13

Службен гласник на општина Радовиш

21.04.2015 год.

Private Information

Врз основа на член 36 од Законот за локална самоуправа (Сл. весник, на РМ бр. 5/2002), а согласно измените во Законот за даноците на имот (Сл.весник на РМ бр.61/04, 92/07, 102/08, 35/11, 53/11, 84/12 и 188/13), Законот за проценка (Сл.весник на РМ бр.115/10, 158/11, 185/11, 64/12 и 188/14) и член 12 и 13 од Методологијата за проценка на пазарната вредност на недвижниот имот (Сл.весник на РМ бр.54/12, 17/13, 21/13 и 142/14), како и Одлуката за утврдување на вредноста на градежно неизградено и земјоделско земјиште по м2 за подрачјето на општина Радовиш бр.07-1047/1 од 06.07.2011 година, Советот на Општина Радовиш на седница одржана на 16.04.2015 година, донесе

ОДЛУКА

За утврдување на просечни купопродажни цени на градежно неизградено и земјоделско земјиште во општина Радовиш

Член 1

1.Градежно земјиште

-Централно градско подрачје

I зона -----просечна
цена од 2.200,00 до 3.200,00 ден по м2;

II зона-----просечна
цена од 1.400,00 до 2.100,00 ден по м2;

III зона-----просечна
цена од 600,00 до 1.300,00 ден по м2;

-Вонцентрално градско подрачје-----
просечна цена од 300,00 до 500,00 ден по м2;

-Приградски населби-----
пр.цена од 500,00 до 800,00 ден по м2;

-Села -----
просечна цена од 100,00 до 500,00 ден по м2;

2.Ниви на оддалеченост од 200 до 500 м од градежен реон на град Радовиш просечна цена од 100,00 до 300,00 ден по м2;

3. Ниви на оддалеченост од 200 до 500 м од градежен реон на села на општина Радовиш и ниви кои излегуваат на регионален и магистрален пат просечнацена од 50,00 до 100,00 ден по м2;

4. Ниви под систем на наводнување
-ниви 1, 2 и 3 класа-----пр. цена од 35,00 ден по м2;
-ниви 4, 5 и 6 класа-----пр. цена од 30,00 ден по м2;

5.Насад под систем на наводнување
-насад 1,2 и 3 класа -----пр. цена од 70,00 ден по м2;
-насад 4,5 и 6 класа ----- пр. цена од 60,00 ден по м2;

6.Ниви во атарот на Дамјан, Саригол, Смиланци, Супурге, Шиполвица, Шаинташ, Штурово, Држанци, Дурутлија, Калаузлија, Каралобаси,

Бр. 04/2015 Стр. 14

Службен гласник на општина Радовиш

21.04.2015 год.

Каралаџар, Козбунар, Коџалија, Аликоч, Ново село,
Алилобаси и др.ридско-планински села;

- за сите ниви со сите класи-----

-----пр.цена по 20,00 ден по м2;

- за сите насади со сите класи-----

-----пр.цена по 30,00 ден по м2;

7.Пасишта-ливади-----

-----пр.цена по 20,00 ден по м2;

8. Шуми-----пр.цена по 25,00 ден по м2;

9.Викенд зона -Штурово,Чешме
Маале,Еренџе,Козбунар,м.в.Река,Смиланци и др.-----

-----пр.цена од 50,00 до 200,00ден по м2;

Член 2

ЦЕНТРАЛНО ГРАДСКО ПОДРАЧЈЕ

Централното градско подрачје се состои од три зони:

Првата зона ја опфаќа левата страна од Кеј 8-ми Септември, дел од ул. Гоце Делчев, дел од ул. Јавор, дел од ул. Киро Донев, ул. 6-ти Ноември, дел од ул. Ана Поцкова, дел од ул. Св. Спасо Радовишки до пред Ловен Дом, дел од ул. Партизанска, ул. 1-ви Мај, дел од ул. Аџо Караманов, ул. Самоилова и Бул. Александар Македонски.

Втората зона ја опфаќа левата страна од Кеј 8-ми Септември, дел од ул. Гоце Делчев, дел од ул. Бел Камен, дел од ул. Ана Поцкова.

Левиот дел од ул. 1-ви Мај, ул. Благој Туфанов, ул. Чеде Филиповски Даме и дел од ул. Св. Спасо Радовишки.

Десната страна од Кеј 8-ми Септември, ул. Дане Трајков, дел од ул. Лисец, дел од ул. 11-ти Октомври, дел од ул. 20-та Бригада, ул. Обрад Цицмил, дел од ул. Илинденска, дел од ул. Стоимен Трајков, дел од ул. Мирче Ацев, дел од ул. Стив Наумов, дел од ул. Партизанска, дел од ул. М.М. Брицо, дел од ул. Плачковица, ул. Герас Цунев, дел од ул. Чазманска, дел од ул. В.С. Бато до Илија Алексов.

Дел од левата страна на ул. Илија Алексов, после градинката до нас. Раклиш припаѓа на втора зона.

Третата зона опфаќа дел од ул. Дане Трајков, ул. Михајло Апостолски, дел од ул. Плачковица, ул. Коџа Баир, ул. Шаин Маале, ул. Калузлиска, ул. Видое Смилевски - Бато, дел од ул. Браќа Миладиновци, ул. Ѓорче Петров, до дел од ул. Плачковица и до ул. Илија Алексов.

Дел од ул. Св. Спасо Радовишки до Ул.

Индустриска припаѓа на трета зона.

Дел од м.в. Бела Црква, дел од м.в. Чучук Ерик, дел од м.в. Кошко, дел од м.в. Азмок и ТИРЗ Зоната, припаѓаат на трета зона.

Член 3

ПРИГРАДСКИ НАСЕЛБИ

-Раклиш

Бидејќи границите помеѓу одделни зони се до улиците, се утврдува првиот ред на објекти покрај улиците да припаѓа на повисоката зона.

Член 4

Со денот на донесување на предлог одлуката, престанува да важи одлуката бр. 07-1047/1 од 06.07.2011 година.

Член 5

Одлуката влегува во сила со денот на донесувањето.

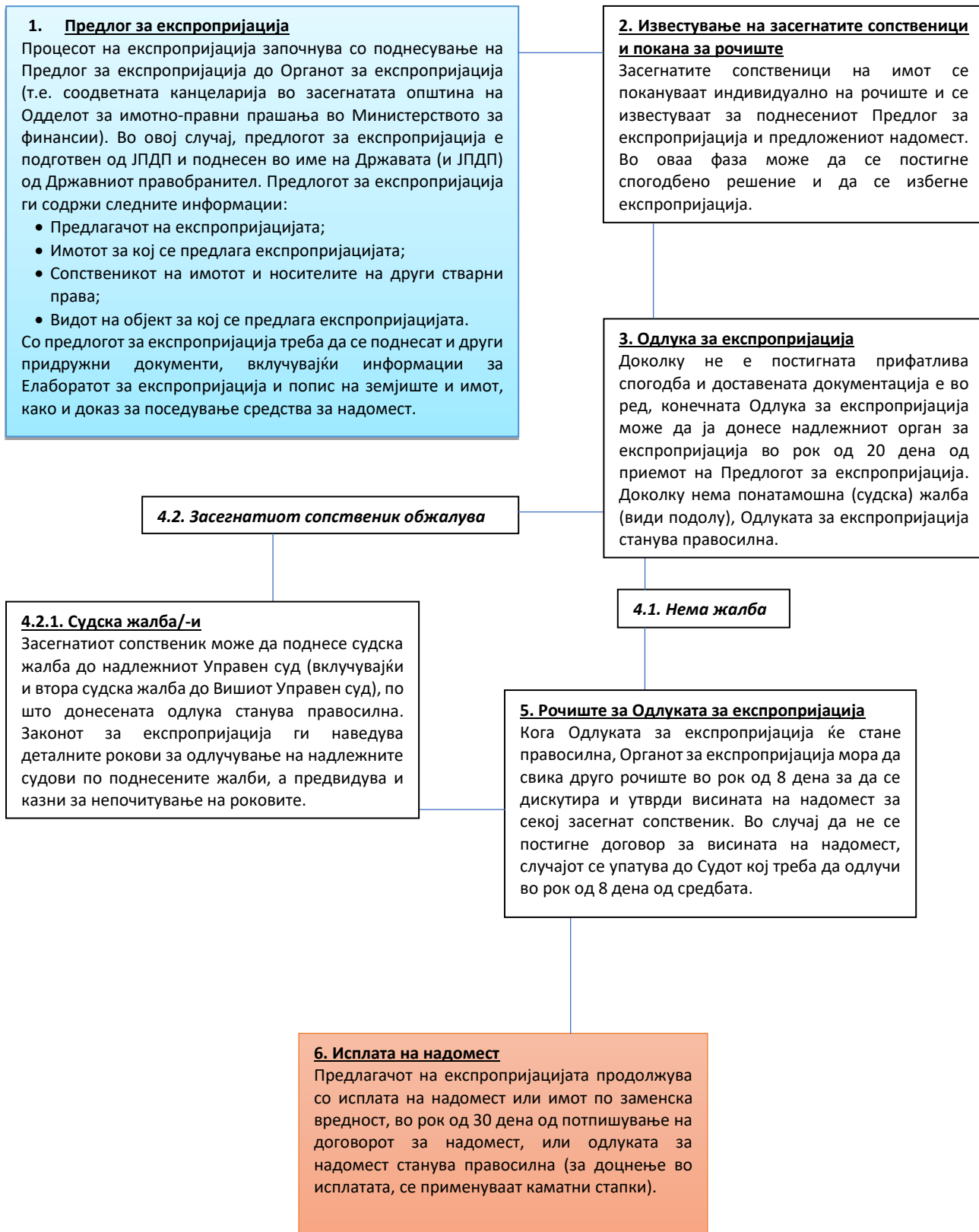
Бр. 08-801/1
16 Април 2015 г.
Радовиш

Совет на општина Радовиш
Претседател
Николчо Миовски с.р.

**Private
Information**

Прилог 3: Краток приказ на процесот на експропријација во согласност со националното законодавство

Прилог 4: Социо-економски прашалник

РЕПУБЛИКА МАКЕДОНИЈА

ЈАВНО ПРЕТПРИЈАТИЕ ЗА ДРЖАВНИ ПАТИШТА

**Социо-економско истражување на засегнатите страни од
изградба на патот Штип-Радовиш**

ПРАШАЛНИК ЗА ЗАСЕГНАТИ СТРАНИ

Декември 2017

НАПОМЕНА:

- Податоците од овој прашалник ќе бидат наменети за изработка на документ во кој ќе се анализираат социо-економските последици од реализација на планираниот проект.
- Лични податоци на лицата што го пополнуваат прашалникот нема бидат објавени со цел да не се наруши приватноста на засегнатите лица со овој проект.
- Прашалникот го пополнува само Собственикот / корисникот на земјиштето.

Почитувани,

Овој прашалник е дел од истражувањето за степенот на ранливост на лицата и домаќинствата засегнати со овој проект. Со него треба да се идентификуваат проблематичните состојби за да може навреме да се реагира во намалувањето и спречувањето на тие негативните влијанија при реализација на овој проект.

Резултатот од ова истражување ќе биде документот **Акционен план за раселување**. Истиот ќе биде изработен по стандардите на **ЕВРОПСКАТА БАНКА ЗА ОБНОВА И РАЗВОЈ (ЕБОР / EBRD)**, која во процесот на пристап кон лицата и домаќинствата што ќе изгубат имот или средства за егзистенција при реализација на овој проект изискува целесообразен, темелен и сигурен, пристап поставен на вредности повисоки од националното законодавство.

Нарачател на ова истражување е **ЈАВНОТО ПРЕТПРИЈАТИЕ ЗА ДРЖАВНИ ПАТИШТА**.

Личните податоци здобиени со ова истражување ќе бидат искористени само во горенаведените цели и документите каде тие ќе бидат регистрирани ќе бидат уништени заклучно со 01.04.2018 година.

Реализатор на истражувањето е **БИОС ПРО ДООЕЛ** од Скопје.

Искрена благодарност.

ЈАВНО ПРЕТПРИЈАТИЕ ЗА ДРЖАВНИ ПАТИШТА

Сашка Богданова Ајцева
ул. Даме Груев бр.14, 1000 Скопје
Тел: 02/3118-044
saska@roads.org.mk

БИОС ПРО ДООЕЛ, СКОПЈЕ

Борис Стипцаров
070/607-773
boris@bios-pro.mk

ЈАВНО ПРЕТПРИЈАТИЕ ЗА ДРЖАВНИ ПАТИШТА

ПРАШАЛНИК ЗА ЗАСЕГНАТИ СТРАНИ

А. ОСНОВНИ ПОДАТОЦИ

1. Име и презиме:	2. Година на раѓање:
3. Адреса на живеење:	4. Населено место:
5. Тековна професија:	6. Телефон
7. Завршен степен на образование:	8. Етничка припадност:
	9. Религија:

Б. ДОМАЌИНСТВО И ЖИВЕАЛИШТЕ

10. Живеам во: (штриклирајте):

☐ Сопствен/а	☐ Куќа	Површина (м2)
☐ Изнајмен/а	☐ Стан	

11. Набројте од кои членови се состои вашето домаќинство: (на пр. Сопруг/а, ќерка, син, мајка, брат, итн.)

---

12. Колку членови во вашето домаќинство се:	Број на лица
Деца во предучилишна возраст (до 6 години)	
Деца во училишна возраст (основно и средно)	
Студенти	
Пензионери	
Останати	
ВКУПЕН БРОЈ НА ЛИЦА ВО ВАШЕТО ДОМАЌИНСТВО	
Издружувани лица (лица со пречки во развој, изнемоштени и сл.)	

В. ЗЕМЈИШТЕ

13. Моето домаќинство има вкупно ____ м2 сопствено земјоделско земјиште, од кое редовно се обработуваат ____ м2. Дополнително, изнајмувам(е) ____ м2 земјоделско земјиште.

14. Земјиштето на кое треба да се гради патот:

- а) Редовно го работам секоја година и имам засадено _____
- б) Повремено го работам, на _____ години
- в) не го обработувам, така стои
- г) го издавам (изнајмувам)

15. Каков вид на државни субвенции моментално користите и за која намена?

---

16. Дали користите субвенции / грантови од други извори , и од кого?

---

17. Дали поседувате документ за (заокружи ДА или НЕ):

- а) Сопственост на земјиштето на кое ќе се гради патот ... .. ДА НЕ
 б) Закуп на земјиште на кое ќе се гради патот ... .. ДА НЕ
 в) Користење на субвенции за земјиштето на кое ќе се гради патот ДА НЕ

Г. АКТИВНОСТ И ПРИХОДИ ВО ДОМАЌИНСТВОТО

18. Во моето домаќинство се остваруваат приходи од следните активности (заокружете):

Земјоделска активност	Редовни приходи	Бизнис	Останати приходи
Градинарство	Плата	Трговија	Сезонска работа
Овоштарство	Пензија	Услуги	Приходи од странство
Чување стока и живина	Камата	Производство	Друго: _____
Лозарство	Кирија од земјиште	Друго: _____	
Полјоделство	Кирија од стан/куќа		
Шумарство	Социјална и слична помош		
Друго: _____	Друго: _____		

19. Тековно занимање на членовите на домаќинство:

Член	Занимање	Член	Занимање

20. За колку пари ќе се намали Вашиот домашен буџет, сметано на годишно ниво, доколку ви го одземат делот од парцелата за потребите на патот?

---

21. Ваш коментар?

Прилог 5: Слики од средбите со засегнатите страни (Луѓе / Правни субјекти)

Слики 1 и 2: Средба во Радовиш

Слики 3 и 4: Средба во Штип

Слика 5: Средба во Скопје

Прилог 6: Листа на учесници

Средба: Скопје

Република Македонија
Јавно претпријатие за државни патишта

ЛИСТА НА УЧЕСНИЦИ НА ЈАВНАТА КОНСУЛТАЦИЈА ПО ОДНОС НА ПОСТАПКА ЗА ЕКСПРОПРИЈАЦИЈА ЗА ПРОЕКТ ЗА ИЗГРАДБА НА ДРЖАВЕН ПАТ А4, ДЕЛНИЦА ШТИП-РАДОВИШ

24. ЈАНУАРИ 2017 година (вторник) – ЈП за државни патишта со почеток во 12.00 часот.

РЕД. БР.	ИМЕ И ПРЕЗИМЕ	ИНСТИТУЦИЈА/ЗАНИМАЊЕ	E-MAIL/КОНТАКТ	ТЕЛЕФОН	ПОТПИС
1.	Емилија Трајковска	ЈП за државни патишта	emilijag@roads.org.mk	078-242-335	
2.	Ванка Карамфилова	ин. пен.	silvovanica@gmail.com	0105999995	
3.	Зорановска Мирва	пен.	zoran.zoranzorankovska@gmail.com	098-284-808	
4.	Коста Трајковски Иветка Трајковска	пенсионер	kostatrajkovski@gmail.com	076 944 924	
5.	Коста Христов	пенсионер	kostaxristov@45	077-876 259	
6.	Ристо Анѓелоски Саша Анѓелоска	ин. пен. пенсионер	risto.angeloski@161.com.mk sasha.angeloska@161.com.mk	071-338-088	

Република Македонија
Јавно претпријатие за државни патишта

РЕД. БР.	ИМЕ И ПРЕЗИМЕ	ИНСТИТУЦИЈА/ЗАНИМАЊЕ	E-MAIL/КОНТАКТ	ТЕЛЕФОН	ПОТПИС
7.	Саша Стефановска	пенсионер	sasha.stefanovska@gmail.com	2930328	
8.	Катерина Катерина Стефановска	пенсионер	katerinastefanova@gmail.com	06368977	
9.	Ѓиљина Стефановска (за Стојче Стефанов)	ин. пен.	stojkoski@priemna.com.mk	041/225125	
10.	Димитрие Штерзов	пенсионер	ekom-d@t.mk	076/423435	
11.	Јанко Штерзов (Силванка Велева ќерка)	пенсионер	nikoladodov@hotmail.com	036/ 487739	
12.	Петар Домзетов	ин. в. пенсионер		095 742767	
13.					
14.					

Средба: Штип

Република Македонија
Јавно претпријатие за државни патишта

ЛИСТА НА УЧЕСНИЦИ НА ЈАВНАТА КОНСУЛТАЦИЈА ПО ОДНОС НА ПОСТАВКА ЗА ЕКСПРОИЈАЦИЈА ЗА
ПРОЕКТ ЗА ИЗГРАДБА НА ДРЖАВЕН ПАТ А4, ДЕЛНИЦА ШТИП-РАДОВИШ

20. ЈАНУАРИ 2017 година (петок) – Општина Штип со почеток во 12.00 часот.

РЕД. БР.	ИМЕ И ПРЕЗИМЕ	ИНСТИТУЦИЈА/ ЗАНИМАЊЕ	Е-МАИЛ /КОНТАКТ	ТЕЛЕФОН	ПОТПИС
1.	Елена Таковска	ЈП за државни патишта	e.takovska@roads.org.mk	078-242-319	
2.	Љупе Соле Јовев			0223923	
3.	Ванево Калевска			078 645 914 071 970342	
4.	Танзел Топе			071970342	
5.	Јованов Јорџи			078-617-524	
6.	Крстев Трајко			071-861-652 032-808-803	
	Тасев Топџи			078-210-173	
	Љило Љубе			077 84 852 800	

Република Македонија
Јавно претпријатие за државни патишта

РЕД. БР.	ИМЕ И ПРЕЗИМЕ	ИНСТИТУЦИЈА/ ЗАНИМАЊЕ	Е-МАИЛ /КОНТАКТ	ТЕЛЕФОН	ПОТПИС
7.	ТРАЈКО ТОВ ОРОЗ			032-308-023 078-388-856	
8.	ТОМЕ ПЕТРОВ			070 264346	
9.	Силена Стојанова			078-686-423	
10.	Александар Венушев			076407910	
11.	Александар Младенов			075 537103	
12.	Никола Велески			07752 034	
13.	Драго Јанов			078-39289	
14.	Ефимов Петар			078-309	
	ОТНН НОВО НОВО			456 078 623 260	
				070 336 222	

Република Македонија
Јавно претпријатие за државни патишта

РЕД. БР.	ИМЕ И ПРЕЗИМЕ	ИНСТИТУЦИЈА/ ЗАНИМАЊЕ	Е-MAIL /КОНТАКТ	ТЕЛЕФОН	ПОТПИС
15.	Елизабета Шарвановска			028409372	<input type="text"/>
16.	Тирејановска Светлана			071277742	<input type="text"/>
17.	Смирков Васе			077833769 072595222	<input type="text"/>
18.	Фонев Нико			071/542-408	<input type="text"/>
19.	Мице Стојко			075/240-023	<input type="text"/>
20.	Кучков Миљалге			020/240-414	<input type="text"/>
21.	Јосева Валентина			070/287-061	<input type="text"/>
22.	Никола Банев		nikolapanev@japm.gov.mk	070-504-331	<input type="text"/>

Република Македонија
Јавно претпријатие за државни патишта

РЕД. БР.	ИМЕ И ПРЕЗИМЕ	ИНСТИТУЦИЈА/ ЗАНИМАЊЕ	Е-MAIL /КОНТАКТ	ТЕЛЕФОН	ПОТПИС
23.	Никола ЛОНЧЕ			612-232	<input type="text"/>
24.	ВАНГО КЕРТАКОВ			092 520-565	<input type="text"/>
25.	Мориц Кертаков			092 520-565	<input type="text"/>
26.	Сашко Стојанов			070/324431	<input type="text"/>
27.	Костадин Посолски			608-741	<input type="text"/>
28.	Дејанчо ЈУВАНИСОВ			070-257250 251-230	<input type="text"/>
29.	SABAN VEJSELOV				<input type="text"/>
30.	Амр МИС МИС				<input type="text"/>

Република Македонија
Јавно претпријатие за државни патишта

РЕД. БР.	ИМЕ И ПРЕЗИМЕ	ИНСТИТУЦИЈА/ ЗАНИМАЊЕ	E-MAIL /КОНТАКТ	ТЕЛЕФОН	ПОТПИС
31	Коцев Блажо			078 605-540	<input type="text"/>
32	Виле Савиловски			076 208-184	<input type="text"/>
33	Злато Тодоров				<input type="text"/>
34	Тони Младенов			070 507-026	<input type="text"/>
35	Кирчо Техидетов			070	<input type="text"/>
36	РОБЕРТ Димитров				<input type="text"/>
37	Марија Светков				<input type="text"/>
38	Љиљева Јелена				<input type="text"/>
	Борис Димитров				<input type="text"/>

Прилог 7: Дополнителни објаснувања за експроприраното земјиште

Влијание врз земјиштето

Како што се гледа од Слика А подолу, во однос на бројот на засегнати парцели преовладуваат полињата со 45% од вкупниот број на парцели, по што следат пасиштата со 20%. Во однос на количеството на земјиште, пак, овој проект бара експропријација на приватно земјиште со пасишта што опфаќа 43% од вкупното потребно земјиште во приватна сопственост. Следните три слики (А, В и С) го прикажуваат вкупното засегнато земјиште според тип, сопственост, број на парцели и површина.

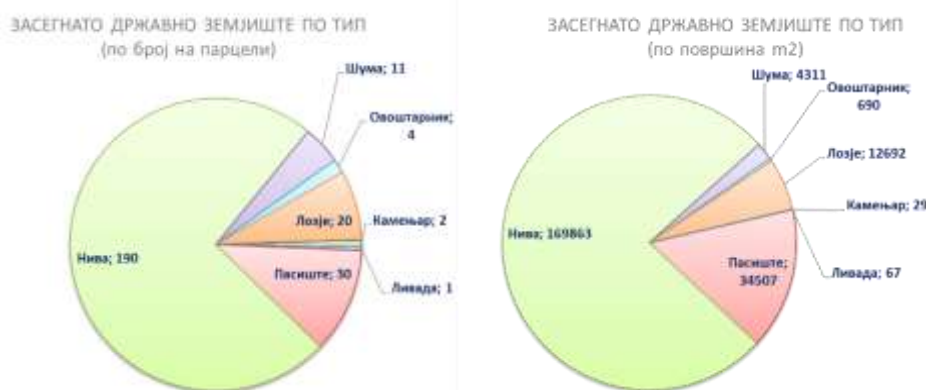
Слика А: Вкупен број на парцели и површина што треба да се одземе за овој Проект

Земјиштето во приватна сопственост кое треба да се одземе за потребите на овој проект е високо обработливо земјиште, каде што преовладуваат полињата во 3/4 од вкупното приватно земјиште во обата случаи. 74% од вкупниот број на приватни парцели се регистрирани како поле, по што следат пасишта (12%) и лозја (8%). Што се однесува до засегнатата површина, 76% од вкупната површина во приватна сопственост се полиња, по што следат пасишта (16%) и одредени лозја (6%).

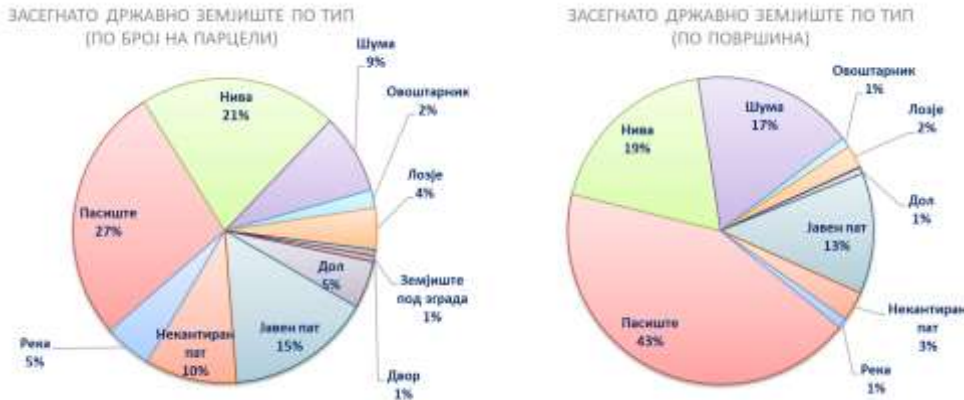
Во катастарската општина Дамјан, најголем дел 80 (од 104) од засегнатите парцели се полиња со вкупна површина од 73,667m², додека во Радовиш вон градот има 42 полиња (од 57 засегнати парцели), со 15,304m².

Слика В: Вкупен број на приватни парцели и површина што треба да се одземе за овој Проект

Во однос на засегнатата површина на државно земјиште, пасиштата се доминантен тип на државно земјиште кое треба да се експроприра, сочинувајќи 43% од вкупното засегнато државно земјиште, по што следат полиња (19%), шума (17%) и обата типови патишта (16%= не трасиран пат 3% + регистрирани патишта 13%).

Слика С: Вкупен број на државно земјиште и површина што треба да се одземе за овој проект

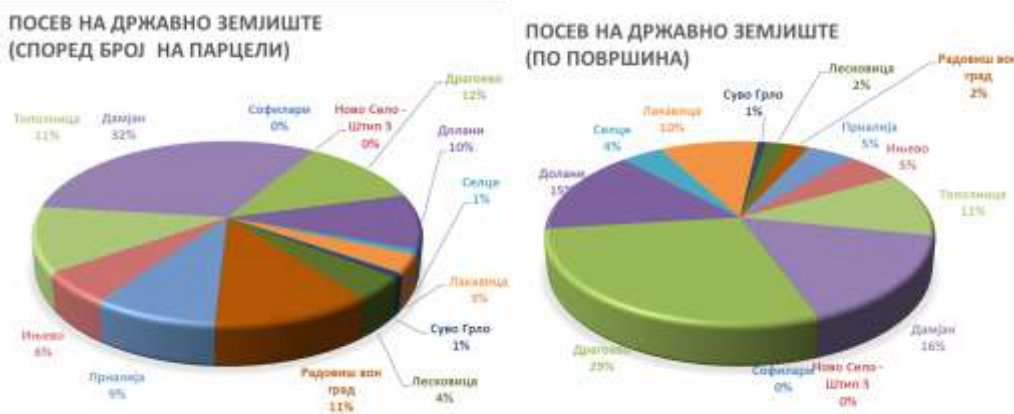

Влијание врз посевите

Речиси половина од вкупната површина на земјиште (48.2%) е под пченица, од кои 2/3 се одгледуваат на државно земјиште (1/3 се наоѓа во катастарската општина Драгоево), а 1/5 се одгледува на приватно земјиште (целосно лоцирано во катастарската општина Дамјан). Ливадите заземаат 1/4 (24,6%) од земјиштето со посеви, а најголемиот дел (3/4) се проценува дека е на приватно земјиште (Во Дамјан, Лаковица и Лесковица). Овоштарниците и лозјата заземаат 8% (поединечно) од засегнатото земјиште со посеви, а најголем дел се наоѓа на државно земјиште.

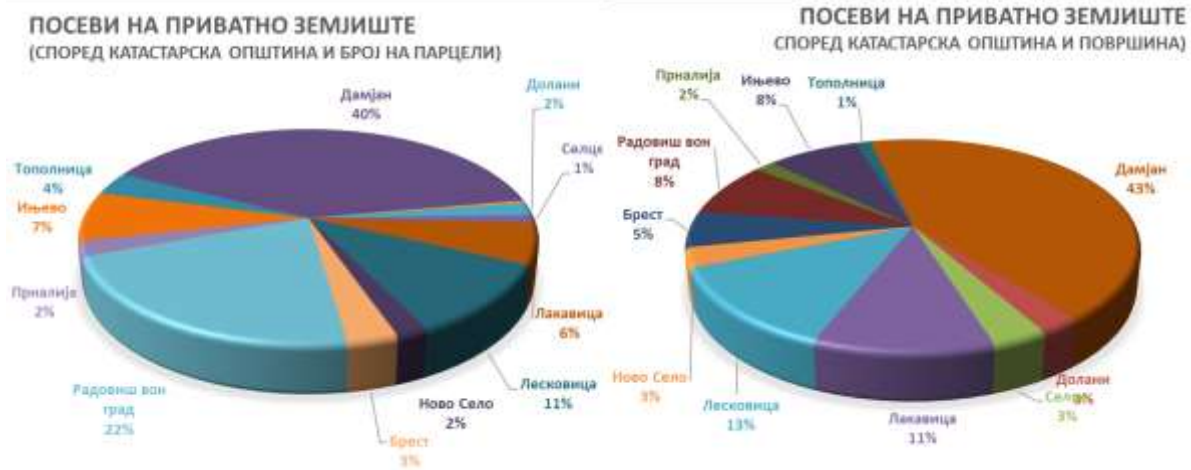
Следните слики (D и E) го илустрираат учеството на секоја од засегнатите општини во сумата на проценето земјиште со посеви, според бројот на парцели и површината на приватно и државно земјиште под посеви.

Слика D: Учество на активни посеви на државни парцели, според број на парцели, засегната површина и катастарска општина

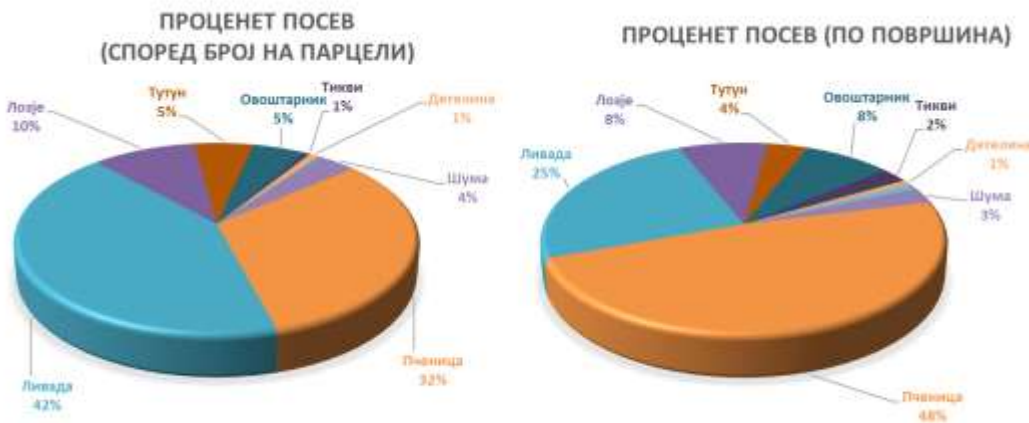
Во обата случаи (приватно и државно земјиште) бројот на засегнатите парцели во Дамјан преовладува над останатите катастарски општини.

Слика Е: Учество на активни посеви на приватни парцели, според број на парцели, засегната површина и катастарска општина

Слика Ф нуди визуелен приказ на посеви кои се присутни на датумот на краен рок (19.07.2016 г.) на обете земјишта, во приватна и државна сопственост, според број на парцели и засегната површина.

Слика Ф: Учество на активни посеви на засегнатите парцели, според број на парцели и засегната површина

Прилог 8: Дополнителни детали за моделите на користење на земјиштето од страна на испитаниот примерок на засегнати сопственици на земјиште

Следната табела дава приказ на состојбата на обработливото земјоделство земјиште што се наоѓа во посед на испитаните домаќинства. Табелата дава увид во количеството на земјиште што го поседува секоја од засегнатите категории на домаќинства, поделено според местото на живеење.

Табела: Површина на земјоделско земјиште во приватна сопственост (m2)

Површина на приватно земјоделско земјиште (m2)	1000-4999	5000-4999	10000-19999	20000-34999	35000-49999	50000-99999	над 100000	Нема одговор	Вкупно
Рурален дел од проектната област	3	3	7	9	1	0	0	1	24
Урбан дел од проектната област	49	13	16	3	3	3	2	1	90
Странство	0	0	0	0	1	0	0	0	1
Други урбани средини	0	0	0	1	0	0	0	0	1
Вкупно	52	16	23	13	5	3	2	2	116

Има 52 домаќинства кои поседуваат обработливо земјиште со површина помеѓу 1,000-4,999 m², од кои 49 домаќинства живеат во урбани средини. Поголем дел (16 од 24) од домаќинствата кои живеат во рурални средини поседуваат помеѓу 10,000 и 35,000 m² обработливо земјоделско земјиште, додека поголем дел (62 од 90) од домаќинствата кои живеат во урбани средини поседуваат до 10,000m² (1ha). Овие податоци, всушност, ги исцртуваат контурите на моделите на средствата за живот на ЛЗП.

Прецизни модели за користењето на земјиштето се дадени во следната табела, каде е прикажано точното количество на искористено земјиште. Кај домаќинствата од рурални средини не постојат големи разлики помеѓу површината на поседувано и искористено земјиште. Но, постојат значителни разлики кај домаќинствата од урбаните средини, кои можат да се забележат во бројот на неискористени парцели (39), што сочинува 43% од вкупното земјоделско земјиште во приватна сопственост.

Табела: Искористена површина на земјоделско земјиште во приватна сопственост (m2)

Површина на приватно земјоделско земјиште (m2)	Не се користи	1000-4999	5000-4999	10000-19999	20000-34999	35000-49999	50000-99999	над 100000	Нема одговор	Вкупно
Рурален дел од проектната област	0	4	3	6	9	1	0	0	1	24
Урбан дел од проектната област	39	27	8	11	1	1	2	0	1	90
Странство	1	0	0	0	0	1	0	0	0	1
Други урбани средини	1	0	0	0	0	0	0	0	0	1
Вкупно	41	31	11	17	10	2	2	0	2	116

Нивото на користење на земјиштето од страна на испитаните домаќинства е прикажано во следната табела. Само половина од испитаните домаќинства целосно го користат земјиштето кое го поседуваат, додека 35% не го користат воопшто. 33.6% од овие 35% живеат во урбани средини.

Табела: Учество на неискористеното земјоделско земјиште во приватна сопственост

Искористена површина на приватно земјоделско земјиште (%)	0%	1-19%	20-39%	40-59%	60-79%	80-99%	100%	Нема одговор	Вкупно
Рурален дел од проектната област	0	1	1	1	0	0	20	1	24
Урбан дел од проектната област	39	4	6	0	2	0	38	1	90
Странство	1	0	0	0	0	0	0	0	1
Други урбани средини	1	0	0	0	0	0	0	0	1
Вкупно	41	5	7	1	2	0	58	2	116